

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hevosyritys huippukuntoon – valtakunnallisen koulutushankkeen loppuraportti 2014

Sirpa Pussinen

Hevosyritys huippukuntoon
– valtakunnallisen koulutushankkeen loppuraportti 2014

Sirpa Pussinen

Hevosyritys huippukuntoon
– valtakunnallisen koulutushankkeen loppuraportti 2014

Sirpa Pussinen

e-julkaisu
ISBN 978-951-784-661-5 (PDF)
ISSN 1795-424X
HAMKin e-julkaisuja 13/2014

© Hämeen ammattikorkeakoulu ja kirjoittajat

JULKAISIJA – PUBLISHER

Hämeen ammattikorkeakoulu
PL 230
13101 HÄMEENLINNA
puh. (03) 6461
julkaisut@hamk.fi
www.hamk.fi/julkaisut

Ulkoasu ja taitto: HAMK Julkaisut
Kannen kuva: Pirje Paananen
Muut kuvat: Sirpa Pussinen ja Suvi Louhelainen

Hämeenlinna, toukokuu 2014

Sisällys

Johdanto.....	5
Hevosyritys huippukuntoon – valtakunnallinen koulutushanke hevosyrittäjille	7
Hevosala yhdessä	8
Päätehtävinä koulutuskiertue ja hevosyrittäjien oppaat	10
Hankkeen vaiheet.....	10
Asiantuntijatyöryhmissä koolla Suomen parhaimmistoa.....	11
Koulutuskiertue tavoitti koko maan	13
Verkkokoulutuskokeilusta hyvä palaute.....	14
Kohderyhminä yrittäjät ja toimintaa suunnittelevat	15
Ammattimatka Ruotsiin ja Tanskaan 2012	17
Valtakunnalliset Hevosyrittäjäpäivät jäävät elämään	19
Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus -raportti hankkeen päätteeksi	19
Tavoitteista totta.....	21
Laadulliset tavoitteet	21
Määrälliset tavoitteet	23
Pohdintaa tavoitteiden toteutumisesta	24
Tiedotus ja viestintä	26
Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa.....	26
Hevosyrittäjä-sivut päätiedotuskanavana	27
Hankkeen hallinto.....	28
Resurssit	28
Kustannusten ja rahoituksen toteuma	29
Havaittuja kehittämiskohteita ja muutokset suunnitelmaan	30
Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen vaikuttavuuskyselyn tuloksia	32
Tiedon lisäksi toisten tapaamista	32
Koulutuksille tarvetta jatkossakin	35

Ohjausryhmän arvio hevosyrittäjä huippukuntoon -hankkeesta	36
Onnistumisia ja kehittämisen paikkoja	36
Ohjausryhmän lausunto.....	37
Esitykset jatkotoimenpiteiksi.....	38
Kuka, mitä ja miten	39
Allekirjoittajat ja päiväys	40
LIITTEET	41
LIITE 1 KOULUTUSKALENTERI 2010–14.....	42
LIITE 2 KOULUTUSPÄIVIEN SISÄLLÖT	48
LIITE 3 YHTEENVETO JULKAISTUISTA TIEDOTTEISTA JA LEHTIJUTUISTA.....	50

Johdanto

Tässä valtakunnallisen Hevosyritys huippukuntoon-hankkeen (2010 – 14) lopuraportissa kuvataan hankkeen kokonaisuus, keskeisimmät tulokset sekä johtopäätökset siitä, mihin tulevia kehittämistoimia tulee kokemustemme perusteella suunnata. Raportti on ensisijaisesti suunnattu ELY-keskuksille, mutta palvelee myös hanketoiminnan parissa työskenteleviä. Suvi Louhelainen on toiminut hankkeen projektikoordinaattorina vuosina 2010 – 12. Hänen täsmällinen raportointinsa ja huolellinen dokumentointinsa ovat tämän loppuraportin aineksina. Lehtori Terhi Thuneberg, joka vastaa HAMK Mustialassa hevostalouden opetuksesta, on ollut hankkeessa tukena ja apuna aina suunnittelusta päätökseen saakka.

Hankkeen ajalta on lukuisia hyviä muistoja, mutta erityisen hyvin mieleeni on jäänyt kaksi hetkeä hankkeen alku- ja loppuvaiheissa. Ensimmäinen niistä on, kun alkumetreillä keväällä 2010 Suvin kanssa suunnittelimme koulutuskiertueen teemoja ja paikkakuntia. Jostain oli lähdettävä liikkeelle: meillä oli käsissämme hyväksytty hankesuunnitelma ja pino tarralapuille kirjoitettuja koulutusten aiheita. Sijoittelimme tarrat Suomen kartalle, pyrkien mahdollisimman tasapuoliseen koulutuskiertueeseen ELY-keskusalueittain. Tavoitteena oli, että maamme parhaat hevosalan asiantuntijat kiertävät ympäri Suomen, välittävät tietoa ja jalkauttavat koottavat hevosyrittäjien oppaat eteenpäin. Niin tässä kuin elämän muissakin osa-alueissa, oli vain edettävä asia kerrallaan. Toinen mieleeni painunut havahtuminen tapahtui loppuseminaarimme jälkeen tammikuussa 2014. Mieleeni tuli ajatus – entä jos näitä hevosalan hankkeita, niin valtakunnallisia kuin alueellisia, ei olisi ollut EU-ohjelmakaudella 2007 – 13, niin mitä hevosalalla olisi? Toki järjestöt omalla toiminnallaan kehittävät koko hevosalaa, mutta tosiasia on, että olisi moni hevosyrittäjien kohtaaminen ja oppi olisi jäänyt toteutumatta. Hankkeiden tuoma resurssi on ollut arvaamattoman arvokas koko alan kehittämistyölle – ja juuri oikeaan aikaan. Hevosalalle on tullut uusia harrastajia läpi 2000-luvun ja yritystoiminta tarvitsee edelleen tukea elinkaarensa eri vaiheissa. Voi sanoa, että hevosala on toimintaresursseiltaan pieni, mutta vaikuttavuudeltaan sitäkin suurempi.

Kaiken kokemani pohjalta voin tyytyväisin mielin todeta, että Manner-Suomen maaseutuohjelmassa (2007–13) asetetut tavoitteet elinkeinon ja yrittäjyyden edistämisessä ovat hevosalalla toteutuneet paremmin kuin hyvin. Hevosala on osa maaseutua, maataloutta, ihmisten hyvinvointia ja työllistävyyttä. Hevosalan kasvusuuntaa osoittaa, että hevosen ja ihmisen kumppanuus kantavat vuosikymmenestä toiseen.

Hämeenlinnassa 24.4.2014

Sirpa Pussinen

Hevosyritys huippukuntoon – valtakunnallinen koulutushanke hevosyrittäjille

Hevosyritys huippukuntoon-hankkeen (2010 – 14) päätehtäviä ovat olleet koulutukset hevosyrittäjille ja toimintaa suunnitteleville sekä Hevosyrittäjä-oppaiden kokoaminen neljästä aiheesta. Tavoitteena on ollut edistää hevosyrittäjien liiketoimintaosaamista ja tätä kautta hevosalan kilpailukykyä. Koulutusten ja oppaiden teemoja ovat olleet liiketoiminta ja johtaminen, ympäristöasiat, tallirakentaminen ja tekniikan hyödyntäminen sekä hevoskasvatus. Koulutuspäiviin (44 päivää) on osallistunut 1200 osallistujaa eri puolelta Suomea. Hankkeen päätteeksi on koottu Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus-raportti, jossa tarkastellaan hevosyrittäjien tulevaisuuden suunnitelmia ja kysyntä- ja kannattavuusnäkymiä. Oppaat, e-julkaisut ja koulutusten materiaalit löytyvät hevosyrittaja.fi-sivuilta. Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) toteuttaman hankkeen ohjausryhmässä ovat olleet koolla hevosalan valtakunnalliset järjestöt ja toimijat. Hankkeen kokonaisbudjetti on ollut 394 000 euroa.

VALTAKUNNALLINEN HEVOSYRITYS HUIPPUKUNTOON-KOULUTUSHANKE HEVOSYRITTÄJILLE

HANKKEEN DIAARINUMERO 1466/3560-2009, HANKKEEN NUMERO 7291,
HAMKIN KOHDENUMERO 7712501

KESTO: 1.1.2010 – 31.3.2014

PÄÄKOHDERYHMÄ: Hevosalan yrittäjät ja toimintaa suunnittelevat

TOTEUTTAJA: Hämeen ammattikorkeakoulu, HAMK

YHTEISTYÖSSÄ: Suomen Hippos ry, Suomen Ratsastajainliitto ry, MTK ry, MTT Hevostalous, Hippolis ry, Hevosopisto Oy, Suomen Ravivalmentajat ry, Suomen Hevosentomistajien keskusliitto ry, ProAgria Etelä-Suomi ry, Suomen Hevostietokeskus ry, Maaseutuvirasto

RAHOITUS: EU-osarahoitteinen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 – 2010/
Hämeen ELY-keskus

Hevosala yhdessä

Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen suunnittelu aloitettiin vuonna 2009. Silloin pidimme erityisen tärkeänä, että hevosalan keskeiset toimijat ovat yhtä mieltä suunnitelluista toimenpiteistä. Tämä oli erityisen tärkeä lähtökohta, sillä tällä tavoin saimme vankan taustatuen hankkeen ajalle ja myös tiedotusyhteistyölle. Suunnitteluvaiheessa mukana olleet organisaatiot ovat olleet koolla ohjausryhmässä ja seuranneet projektin etenemistä. Hankkeen aikana pidettiin kaikkiaan yhdeksän kokousta, kaksi kertaa vuodessa raportointien yhteydessä. Kokouskutsut ja materiaalit lähetettiin sekä jäsenille että varajäsenille. Tämä on ollut osa tiedotusta, vaikkei kokouksiin olisi-kaan päässyt osallistumaan. Ohjausryhmän jäsenet ovat pysyneet pääosin samoina, lukuun ottamatta muutamia henkilövaihdoksia, joita organisaatioissa on ollut. Ohjausryhmän kokoonpano on taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Ohjausryhmän kokoonpano. Suluissa alkuperäiset jäsenet, jotka ovat siirtyneet toisiin tehtäviin tai eläkkeelle.

HEVOSYRITYS HUIPPUKUNTOON -HANKKEEN OHJAUSRYHMÄ	JÄSEN	VARAJÄSEN
MTT Hevostalous	Markku Saastamoinen/ puheenjohtaja	Susanna Särkijärvi
MTK ry	Maarit Hollmén/ varapuheenjohtaja	Leena Suojala
Hevosopisto Oy	Päivi Laine	(Kari Haimi)
Hippolis ry – Hevosalan osaamiskeskus	Anne Laitinen	Sanna Mäki-Tuuri
ProAgria Uusimaa / ProAgria Keskusten liitto	Auli Teppinen	Hannu Heikkilä
Suomen Hevosenomistajien Keskusliitto ry	Viivi Huuskonen (Teija Mäkinen)	Mitja Nummenmaa
Suomen Hippos ry	Pekka Soini	(Terttu Peltonen) Suvi Louhelainen/ Minna Mäenpää
Suomen Ratsastajainliitto ry	Kielo Kestinnmäki	Fred Sundwall
Suomen Ravivalmentajat ry	(Jorma Nieminen) Tuomo Pekonen	Tuomo Ojanperä
Suomen Hevostietokeskus ry	Minna-Liisa Heiskanen	Elena Autio
Maaseutuvirasto/ asiantuntijajäsen	Esko Leinonen	Reijo Martikainen
Hämeen ELY-keskus	Timo Kukkonen	Maritta Sabell
Hämeen ammattikorkeakoulu, KT Biotalous	Tapani Pöykkö	Antti Peltola
Hämeen ammattikorkeakoulu, KT Biotalous	Terhi Thuneberg	Jukka Korhonen
Hämeen ammattikorkeakoulu T&K-palvelut	Aki Haimi	Marjatta Kariniemi

Päätehtävinä koulutuskiertue ja hevosyrittäjien oppaat

Hankkeen vaiheet

Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen päätehtäviä ovat olleet koko maan kattanut koulutuskiertue ja hevosyrittäjien oppaat. Koulutusten ja oppaiden aiheita ovat olleet johtaminen ja liiketoiminta, rakentaminen ja tekniikan hyödyntäminen, hevoskasvatus sekä ympäristöasiat (kuvio 1). Hevosalan yrittäjä tai yritystoimintaa suunnitteleva on voinut koota koulutustarjonnasta omaa toimintaansa parhaiten palvelevan kokonaisuuden. Keskiössä ovat olleet hevosten ja yrittäjien hyvinvointi sekä yrityksen kannattavuus.

KUVIO 1. Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen pääteemat.

Hevosyritys huippukuntoon -hanke hyväksyttiin valtakunnallisten hankkeiden valintaryhmässä marraskuussa 2009 ja myönteinen rahoituspäätös saatiin 10.3.2010. Liikkeelle lähtö tapahtui projektityöntekijöiden valinnoilla. Tämän jälkeen valittiin asiantuntijaryhmät, jotka tiiviissä yhteistyössä ja

hankkeen ohjauksessa kokosivat oppaat neljästä teemasta ja toimivat pääkouluttajina koulutuspäivillä. Oppaat toimivat luentomateriaalien pohjana. Hankkeen päätteeksi (2013) koottiin Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus, jossa hyödynnettiin niitä näkökulmia ja havaintoja, joita koulutuskierueen aikana oli havaittu. Raportti antaa osviittaa siitä, mitä hevosyrittäjille kuuluu ja miten hevosala on selviytynyt vallitsevan heikon taloustilanteen aikana. Kuviossa 2 on kuvattu hankkeen vaiheet.

KUVIO 2. Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen vaiheet 2010 – 14.

Asiantuntijatöryhmissä koolla Suomen parhaimmistoa

Hankkeen asiantuntijatöryhmien valintaa varten tehtiin kilpailutus julkisen hankintalain mukaan maaliskuussa 2010. Tarjouspyyntö oli nähtävänä HILMA-palvelussa 17.3. – 7.4.2010 välisenä aikana. Tarjouksia jätettiin yhteensä 13 eri organisaatiosta tai yrityksestä. Taulukossa 2 ovat teemoihin valitut asiantuntijat. Pääkouluttajien lisäksi koulutuspäiviin oli mahdollisuus hankkia myös muita asiantuntijoita ja yrittäjäpuheenvuoroja täydentämään kokonaisuutta. Työryhmät kokoontuivat touko-kesäkuun 2010 aikana, jolloin sovittiin työmenetelmistä, työnjaosta, aikatauluista ja täsmennettiin kunkin teeman sisältö. Työryhmien tapaamisista laadittiin muistiot. Palveluntarjoajien kanssa laadittiin sopimukset. Jokainen asiantuntija kirjoitti annetun ohjeen mukaan valitusta aiheesta tekstin oppaaseen.

TAULUKKO 2. Hevosyritys huippukuntoon -hankkeeseen keväällä 2010 valitut asiantuntijat.

JOHTAMINEN JA LIIKETOIMINTA	RAKENTAMINEN JA TEKNIIKAN HYÖDYNTÄMINEN
MTT Taloustutkimus/ agronomi MMT Leena Rantamäki-Lahtinen	Teho Lehtinen Ky&Co / Teho Lehtinen
MTT Hevostalous/ erikoistutkija, agronomi MMT Markku Saastamoinen	Hevosopisto Oy/ rakennusmestari Ari Väisänen
Yrittäjyyden valmennuskeskus Intotalo/ Olli Leppänen	MTT/ erikoistutkija, agronomi MMT Markku Saastamoinen
Suomen Ratsastajainliitto ry/ tallitarkastaja Kielo Kestinnmäki	MTT/ vanhempi tutkija ELT Seppo Hyypä
Hämeen ammattikorkeakoulu/ MMM, agronomi Jukka Korhonen	Hämeen ammattikorkeakoulu/ MMM agronomi Terhi Thuneberg
YMPÄRISTÖOSAAMINEN	HEVOSKASVATUS
Etelä-Suomen Salaojakeskus/ agrologi Janne Pulkka	Suomen Hippos ry/ MMM, agronomi Minna Mäenpää
MTT Hevostalous/ MMM, agronomi Susanna Särkijärvi	Suomen Hippos ry/ agronomi MMM Terttu Peltonen
MTT Hevostalous / erikoistutkija, agronomi MMT Markku Saastamoinen	Yrittäjyyden valmennuskeskus Intotalo/ Soile Lappalainen
Suomen Ratsastajainliitto ry/ agrologi (AMK) Emmi Kupiainen/	MTT Hevostalous / erikoistutkija, agronomi MMT Markku Saastamoinen
Suomen Ratsastajainliitto ry/ tallitarkastaja Kielo Kestinnmäki	Hämeen ammattikorkeakoulu/ MMM agronomi Terhi Thuneberg
Hämeen ammattikorkeakoulu/ agrologi AMK Menna Rantala	

Koulutuskierue tavoitti koko maan

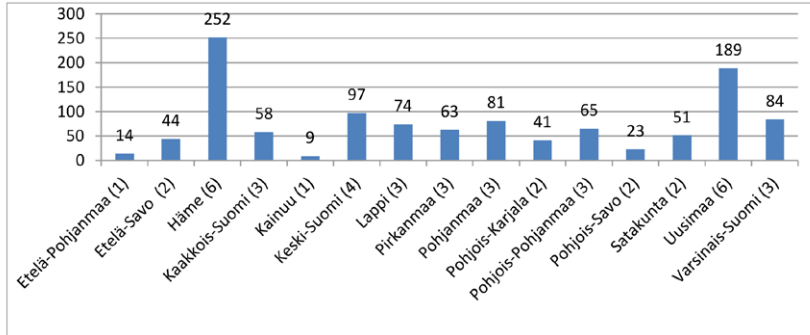
Hankkeen aikana järjestettiin kaikkiaan 44 koulutuspäivää sekä yksi ammattimatka Ruotsiin ja Tanskaan. Osallistujia oli kaikkiaan 1200 osallistujaa (mukaan lukien ammattimatka ja verkkokoulutus), mikä ylitti odotukset. Taulukossa 3 on havainnollistettu teemojen aiheet ja päivien lukumäärät teemoittain. Liitteenä 1 on koulutuskalenteri, jossa on kuvattu kaikkien 44 koulutuspäivän ajankohta, teema, kouluttajat ja osallistujamäärät. Liitteessä 2 on kuvattu koulutuspäivien rungot pääaiheineen.

TAULUKKO 3. Koulutuspäivien pääaiheet ja lukumäärät. Tarkemmat kuvaukset liitteissä 1–2.

KANNATTAVUUS (osa 1) Kannattavuuden toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu 5 päivää eri puolilla Suomea	KANNATTAVUUS (osa 2) Keinoja kilpailuun ja kannattavuussuunnitteluun 4 päivää eri puolilla Suomea	RAKENTAMINEN (osa 1) 2014 vaatimukset ja toimivat ratkaisut rakentamiseen 5 päivää eri puolilla Suomea	RAKENTAMINEN (osa 2) Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä 5 päivää eri puolilla Suomea
YMPÄRISTÖ (osa 1) Jätevedet ja ympäristöasioita hevosstalleille 3 päivää	YMPÄRISTÖ (osa 2) Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa maataloustaista 3 päivää	HEVOSKASVATUS (osa 1) Suunnitelmallinen jalostustyö menestystekijänä 4 päivää eri puolilla Suomea	HEVOSKASVATUS (osa 2) Näkökulmia tavoitteelliseen ja kannattavaan kasvatustoimintaan 5 päivää eri puolilla Suomea
HEVOSYRITTÄJIEN AMMATTIMATKA Ruotsiin ja Tanskaan 10. – 13.3.2012	VALTAKUNNALLISET HEVOSYRITTÄJÄPÄIVÄT Laukaalla 14. – 15.11.2012 ja Hämeenlinnassa 29. – 30.11.2012	TULEVAISUUDEN HEVOSYRITTÄJÄ 3 päivää Hyvinkäällä ja verkkototeutuksena koko maa	KOHTI UUTTA HEVOSTALOUTTA Loppuseminaari 23.1.2014

ELY-keskusalueilla pyrittiin liikkumaan mahdollisimman tasapuolisesti. Jokaiselle alueelle oli alun perin suunniteltu kolme koulutuspäivää. Tämä ei kuitenkaan kaikilla alueilla (Kainuu, Etelä-Pohjanmaa) toteutunut vähäisen osallistujamäärän takia. Syitä tähän olivat vähäinen hevosyrittäjien määrä alueella tai aktiivinen alueellisten hankkeiden koulutustarjonta. Valtakunnalliset hevosyrittäjäpäivät ja laajemmat seminaarit haluttiin järjestää keskeisillä paikoilla hyvien kulkuyhteyksien äärellä. Tästä johtuen Uudellamaalla ja Hämeessä on pidetty kuusi päivää ja osallistujamäärä kokonaisuutena on ollut suurempi muihin alueisiin verrattuna. Uutena asiana testasimme Hyvinkäällä pidetyn kolmipäiväisen Tulevaisuuden hevosyrittäjä -koulutuksen osana verkkototeutusta, mikä mahdollisti osallistumisen koko maasta. Verkon kautta oli kuulolla kaikkiaan ilahduttavat 77 osallistujaa kolmen päivän aikana. Kaiken kaikkiaan voi todeta, että valtakunnallisuus on toteutunut hankkeessa hyvin ja jokaisella ELY-keskusalueella on pidetty vähin-

tään yksi tilaisuus, keskimäärän ollessa kolme, kuten tavoitteena oli. Kuvi-
ossa 3 on esitetty koulutuspäivien osallistujamäärät ELY-keskusalueittain.

KUVIO 3. Koulutuspäivien (44) osallistujien lukumäärät (1127) jaoteltuna ELY-keskusalueittain. Suluissa on koulutuspäivien lukumäärä alueittain. Uudellamaalla ja Hämeessä on pidetty laajempia seminaareja, mikä selittää suhteessa suuremmat osallistujamäärät. Luvuissa ei ole verkkokoulutuksen osallistujamäärää (77). Keskimäärin osallistujia on ollut 25 osallistujaa/koulutuspäivä.

Verkkokoulutuskokeilusta hyvä palaute

Uutena asiana testasimme keväällä 2013 järjestetyn Tulevaisuuden hevosyrittäjä -koulutuksen välittämistä verkon kautta, HAMKissa käytössä olevaa Adobe Connect -verkkokokous- ja koulutusmenetelmää käyttäen. Verkkokoulutuksesta kiinnostuneita pyydettiin ilmoittautumaan etukäteen, minkä jälkeen heille lähetettiin sähköpostitse ohjeet ja linkit. Koulutuspäiviä edelsi testi-istunto, jolloin halutessaan pystyi kotikoneelta testaamaan yhteyksien toimivuuden. Hankkeen indikaattorilomakkeen tietoja varten osallistujat täyttivät webropol-lomakkeen netissä. Harmillista on, etteivät kaikki verkon kautta osallistuneet täyttäneet indikaattoritietoja kehotuksista ja patisteluista huolimatta. Jatkossa tähän tulisikin kehittää toimiva systeemi.

Verkon kautta osallistui 77 osallistujaa, jotka täyttivät indikaattoritiedot. Verkko-osallistujien profiili oli toisenlainen kuin paikanpäällä olleiden, sillä vain kolmasosa heistä oli yrittäjiä tai viljelijöitä, kun taas paikanpäällä lähes kaikki olivat yrittäjiä. Verkkokoulutuksen osallistujat kenties ovat juuri heitä, jotka suunnittelevat yrittäjäksi ryhtymistä. Etäopiskelijat pystyivät esittämään kysymyksiä ja kommentteja chat-keskustelualustalla, jossa hankkeen puolesta Terhi Thuneberg oli yhteyshenkilönä ja keskustelun aktivoijana. Keskustelu olikin aktiivisten osallistujien osalta antoisaa. Luennot tallennettiin ja ne ovat edelleenkin kuunneltavissa hevosyrittäjä-sivujen kautta. Tallenteessa kuuluu luennoitsijan ääni ja näkymänä on Powerpoint-esitys. Chat-keskustelu jää tallenteeseen ja siitä ennakkotiedotettiin osallistujia.

Kaiken kaikkiaan kokeilu oli onnistunut ja soveltui hyvin valtakunnallisen hankkeen ideaan. Äänentoistoon on tulevilla koulutuksissa kiinnitettävä huomiota, sillä luennoitsijan liikkuessaa ääni saattoi kadota eivätkä luokkahuoneen keskustelut kuuluneet käytössä olleita kanavia pitkin. Yleisesti ottaen palaute oli erittäin hyvää ja verkkokoulutuksia toivottiin jatkossakin.

Kohderyhminä yrittäjät ja toimintaa suunnittelevat

Hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä olivat jo toimivat hevosalan yrittäjät. Koulutuspäivät soveltuivat ravi-, ratsastus-, kasvatus-, siittola-, hoitotalli- ja muita palveluja tarjoaville yrittäjille. Päiviin osallistui myös yritysten työntekijöitä, yritystoimintaa suunnittelevia ja hevosalan järjestöjen, yhdistysten sekä sidosryhmien edustajia. Hankkeen aikana selkeästi huomasi, että aiheet kiinnostivat myös harrastajia, vaikka tiedotuksessa korostettiin yrittäjyyttä. Hevosalalla on aktiivinen joukko, jota kiinnostaa uusi tieto. Moni suunnittelee tarkkaan ja hartaasti yritystoiminnan perustamista ja tietoa haetaan useiden kanavien kautta. Tuntuu, että halutaan imeä kaikki saatavilla oleva tieto.

Koulutuspäiviin osallistuneiden taustoja on Hevosyritys-hankkeessa selvitetty samoin kuin muissakin maaseutuohjelman koulutushankkeissa eli rahoittajan ohjeen mukaisella indikaattorilomakkeella. Koottujen tietojen (taulukko 4) perusteella osallistujista 44% oli yritystoimintaa harjoittavia, 17% ilmoitti kuuluvansa ryhmään julkiset organisaatiot tai kansalaisjärjestöt ja loput, 38%, ei ollut ruksannut mitään annetuista vaihtoehdoista. Luultavimmin he ovat juuri yritystoimintaa suunnittelevia tai yritysten työntekijöitä, tai muita, jotka eivät löytäneet vaihtoehdoista itseään kuvaavaa ku-

vausta. Voi myös olla, että osa yrittäjistäkään ei ole osannut valita sopivaa ryhmää. Vastaajista 9% oli alle 25-vuotiaita ja 91% yli 25-vuotiaita. Tämän tarkempaa ikäjaottelua ei tässä hankkeessa tehty.

TAULUKKO 4. Osallistujien luokittelua indikaattorilomakkeella ilmoitettujen tietojen mukaan.

INDIKAATTORITIEDOT	PROSENTEINA	TARKENNETTUNA
Yritystoimintaa	44%	mikroyrityksiä 14%, viljelijöitä 15% ja muut itsenäiset ammatinharjoittajat 15%
Julkiset tahot	17%	julkiset organisaatiot 11% ja kansalaisjärjestöt 6%
Muut luokittelemattomat	38%	muuta kuin edellä mainittuja tai lomakkeen kohta täyttämättä eli käytännössä yritysten työntekijöitä, yritystoiminnasta kiinnostuneita, harrastajia, alalla työskenteleviä tai opiskelevia

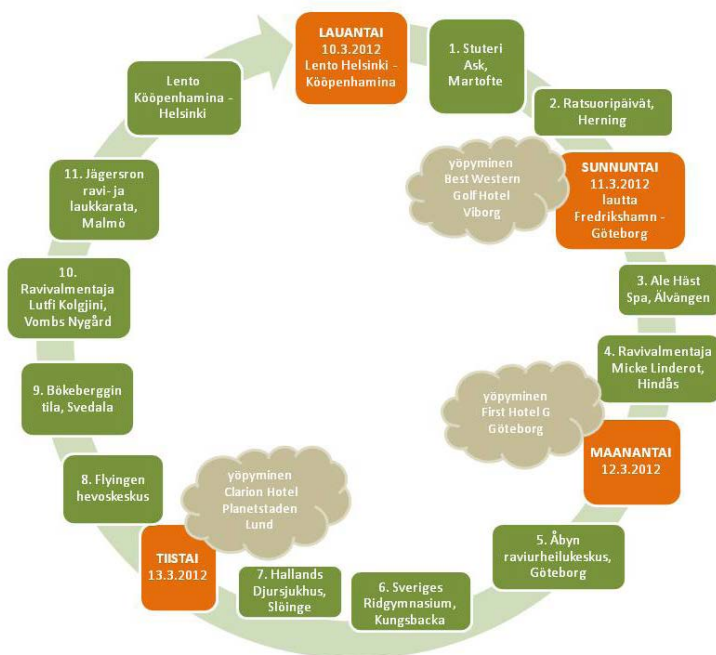
Ammattimatka Ruotsiin ja Tanskaan 2012

Osana kansainvälistymistä tehtiin Hevosyrittäjien ammattimatka Eurooppaan 10. – 13.3.2012 (kuviot 4). Tiedonhaun kohteiksi valittiin maita, joissa vallitsee perinteinen eurooppalainen hevoskulttuuri ja jotka ovat edelläkävijöitä hevostaloudessa. Tutustumiskohteet koottiin hankkeen teemojen perusteella: yrittäjyydestä, hevosten kasvatustoiminnasta, hyvinvoinnista, ympäristöasioista ja rakentamisesta. Matkan aikana käytiin esimerkillisissä yritys- ja tutkimus- ja oppilaitoksissa ja lisättiin hyvien käytäntöjen ja toimintamallien hyödyntämistä alalla. Samalla tarjoutui yrittäjille mahdollisuus toistensa tapaamiseen ja tätä kautta sillä oli vaikutuksia yrittäjien jaksamiseen ja hyvinvointiin.

Kohdemaiksi valittiin Ruotsi ja Tanska monipuolisen matkaohjelman varmistamiseksi. Koska kohdemaat ovat kulttuuriltaan ja olosuhteiltaan monia muita Euroopan maita Suomea lähempänä, ovat ideat ja esimerkit sovellettavissa suurelta osin myös Suomen hevostalouteen. Keväisellä matkalla oli mukana yhteensä 18 osallistujaa ja kaksi hankkeen työntekijää. Osallistajat olivat hevosalan yrittäjiä ja yritystoimintaa suunnittelevia. Järjestelyihin hankittiin osaamista ostopalveluna. Suunnittelijana, oppaana ja tulkkina toimi Niina Okkonen Kylänpään hevosilalta. Niina Okkonen vastasi matkan reittisuunnittelusta ja kohdevarauksista yhteistyössä hankkeen kanssa. Matkan lennot, bussikuljetukset ja majoitukset hoidettiin HAMKin sopimuskumppanin, matkatoimisto Arean, kanssa.

Ammattimatka tarjosi mahdollisuuden yrittäjille tavata ruotsalaisia ja tanskalaisia hevosyrittäjiä. Bussimatkoja värittivät lisäksi osallistujien oman toiminnan esittelyt, jotka koettiin antoisiksi paitsi tutustumisen ja verkostoitumisen kannalta, mutta myös kokemusten ja hyvien käytänteiden jakamisen näkökulmasta. Mukana oli hyvin erityyppisten hevosalan yritysten edustajia. Matkaan sisältyi kullekin yrittäjälle mielenkiintoisia oman toimintamuodon kohteita sekä virikkeitä ja tutustumista vieraampiin hevosalan toimintamuotoihin. Matkaraportti on luettavissa hevosyrittäjä-sivuilla ja kuvamateriaalia löytyy Facebook-sivulta.

KUVIO 4. Hevosyrittäjien ammattimatkan 10. – 13.3.2012 matkan kohteet .

Valtakunnalliset Hevosyrittäjäpäivät jäävät elämään

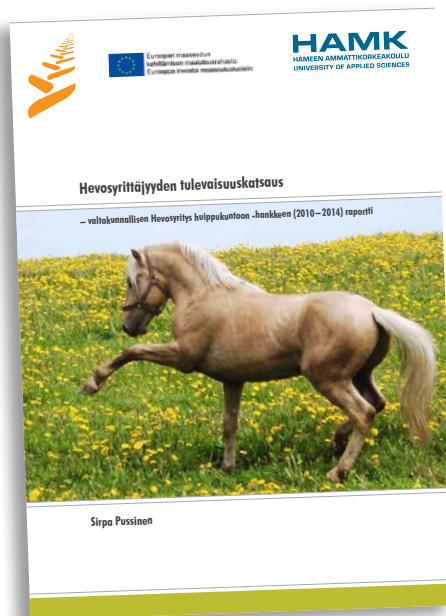
Valtakunnalliset Hevosyrittäjäpäivät pidettiin Laukaassa ja Hämeenlinnassa syksyllä 2012. Hevosyrittäjäpäivien luennot liittyivät hevosyrityksen johtamiseen, liiketoimintaan, markkinointiin, viestintään sekä työturvallisuuteen ja työnantajana toimimiseen. Päivillä haluttiin tarjota yrittäjille mahdollisuus irtiottoon arjesta ja tilaisuus tavata muita hevosalan yrittäjiä. Toisena tavoitteena oli saada hevosalan yrittäjyydelle näkyvyyttä myös mediassa. Kaikki asetetut tavoitteet saavutettiin. Havaintona päivistä on, että vastaavalle säännöllisin väliajoin toteutuvalla tilaisuudella on tarvetta. Hevosyrittäjäpäiville osallistui kaikkiaan noin 150 hevosalan ammattilaista. Mikä parasta, hevosyrittäjäpäivät jäivät elämään myös hankkeen jälkeen, sillä syksyllä 2013 hevosalan järjestöt yhteistyössä järjestivät seminaarin Nokialla, kooten yhteen lähes 200 osallistujaa.

Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus -raportti hankkeen päätteeksi

Hankkeen päätteeksi koottiin Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus -raportti. Taustalla oli tarve selvittää, mitä hevosalan yrittäjille kuuluu. Viime vuosina vallinnut heikko taloustilanne oli herättänyt kysymyksen siitä, millaisena hevosalan yrittäjät, uudet ja konkarit, kokevat hevosalan tulevaisuuden. Raportin pääaineistona oli hevosyritysten tulevaisuuskysely, joka tehtiin helmikuussa 2013 HAMKin hevosagologi-opiskelijoiden Anne Koskelan ja Emma Laineen kanssa. Perustietojen lisäksi kysymykset käsittelivät yritysten laajentamis- tai vähentämissuunnitelmia, kysyntä- ja kannattavuusnäköymiä sekä arvioita hevosalan nykytilasta ja kehittämiskohteista. Kysely toteutettiin sähköisenä, jolloin sitä oli helppo laajasti levittää internet-sivujen ja sähköpostien välityksellä. Nettikyselyn etuna oli tehokas tiedonkeruu ja aineiston sujuva käsiteltävyys. Riittävän suuren vastausmäärän saamiseksi lähetettiin postitse saatekirje Suomen Ratsastajainliiton jäsenille (320 kpl) ja Suomen Hippoksen ammattilaisensa omaaville ravivalmentajille (160 kpl). Hevosurheilu-lehdessä julkaistiin uutinen ja kumppaneiden (Suomen Hippos, Suomen Ratsastajainliitto, Hippolis, SHKL) nettisivuilla olivat sekä tiedote että linkki kyselyyn. Näillä keinoilla kyselyyn vastasi 166 vastaajaa, jotka harjoittivat osa- tai kokoaikaisesti hevosalan yritystoimintaa. Tulevaisuuskyselyn ja työpajaan osallistuneiden 20 yrittäjän lisäksi hankkeen koulutuskierroksen aikana on noussut esille lukuisia näkökulmia hevosyrittäjyydestä.

Raportti kokoa yhteen kaiken sen, mitä kolmen vuoden aikana hankkeessa on kuultu, koettu, selvitetty ja nähty. Raportin sisältö hyödyttää tulevia hankkeiden toteuttajia, hevosalan kehittäjiä ja rahoittajia. Raportti on julkaistu e-julkaisuna HAMKin julkaisusarjassa ja siitä on tehty 600 kpl painos + 300 kpl lisäpainos, joka on jaettu hevosalan keskeisille toimijoille ja päätöksentekijöille. Kohteina ovat olleet ELY-keskusten maaseutuohjelman parissa työskentelevät ja ympäristövastuun alueen yhteyshenkilöt, ProAgriat, oppilaitokset, hevosalan järjestöt ja lukuisat muut sidosryhmät. Kyseinen raportti, samoin kuin hevosyrittäjien oppaat, ovat pysyvästi HAMKin julkaisusarjassa e-julkaisuna maksutta tulostettavissa.

ESIPUHE.....	
TIIVISTELMÄ.....	
Monen palan summa.....	Hevonen sielun peilinä.....
Tekijänä Hevosyritys huippukuntaan -hanke (2010–2014)	
Hevosyritysten tulevaisuuskysely.....	Opinnäytetöiden tulosnurkka.....
Kokemukset ja näkemykset osana katsausta	Hevoskasvatustoiminnan menestystekijät.....
Hevosyritystä Suomessa	Ravivalmennuspalveluiden kehittämistarpeet
Hevosyritysten tulevaisuuskyselyn perustiedot	Hevosyritystä taiteilee jaksamisen ja hyvinvoinnin trapetsilla.....
Hevosyritystä – laajenee vai vähenee?	Ratsastustuntien hinnoissa suurta vaihtelua
Kyselyn mukaan osa laajentaa ja osa lopettaa	Työaika kuluu rutineihin.....
Työpajassa keskusteltua: ”hevosalan kasvu on vielä tilaa”	Hevosyritys huippukuntaan -hankkeen vaikuttavuus.....
Johtopäätökset: toimintamuotojen välillä on eroja	Vaikutusta yrittäjän arkeen
Hevosyrityksen elinkaari.....	Tiedon lisäksi toisten tapaamista.....
Kysyntään uskotaan	Koulutuksille tarvetta jatkossakin
Tulokset kertovat kysyntänäkymien myönteisyydestä	Yrityksen kehitysvaiheisiin vastaavaa kehitystyötä
Työpajassa keskusteltua: ”hevosyritys nykyajan mummola”	Ohjausryhmän arvio Hevosyritys huippukuntaan -hankkeesta
Johtopäätökset: kysynnän kasvu ei ole itsestäänselvyys	Onnistumisia ja kehittämisen paikkoja
Kuluttajatutkimuksille tarvetta	Ajatuksia tulevaisuuteen.....
Kannattavuusnäkömät nyt ja lähivuosina.....	Yhteenveto tulevaisuuden menestystekijöistä.....
Kysely osoitti kannattavuusnäkömien vaihtelun.....	Hevosala muuttuu ja kehittyy.....
Työpajassa keskusteltua: ”oikea hinnoittelu tärkeää”	Yritykset ovat erilaisia.....
Johtopäätökset: suunta eteenpäin	Hevoskasvatus edelleen keskiössä
Tulevaisuuden vastuullinen hevosyritys	Menestystekijänä osaaminen.....
Toimitusjohtajan ja hevososastajan yhdistelmä.....	Menestyvä hevosala – mahdollisuuksien hevonen.....
Yrittäjän näkökulma.....	ABSTRACT.....
”Onnentunnetta ei voi ostaa kaupan hyllyltä”	A growing equine industry.....
Hevosyritysten arvot kehittämiskohteista.....	Challenges and possibilities
Ympäristöasioille ja hevosaidoille parhaimmat arvosanat	The national cooperation project for equine entrepreneurs.....
Yrittäjien jaksaminen ja liiketoimintaosaaminen tarvitsevat tukea....	LÄHTEITÄ.....

Tavoitteista totta

Tässä osassa on arvioitu valtakunnallisen hankkeen tavoitteita ja niiden toteutumista kokonaisuutena ja hankesuunnitelmaan peilaten. Koulutuspäiväkohtaista palautteen analysointia on tehty väli- ja vuosiraporteissa. Hevosyritys huippukuntoon – hankkeelle oli asetettu hankesuunnitelmassa sekä laadullisia että määrällisiä tavoitteita.

Laadulliset tavoitteet

Laadullisia tavoitteiden toteutumista on arvioitu taulukossa 5. Sarakkeissa on kuvattu hankesuunnitelmassa asetettu tavoite sekä arvio toteumasta. Myönteistä on ollut, että valtakunnallinen hevosalan toimijaverkosto on edelleen tiivistänyt yhteistyötään sekä tämän hankkeen että muun kehittämistyön (Mahdollisuuksien hevonen -työryhmän) myötä. Monille hevosalan asiantuntijoille ja neuvojille tämä hanke on tarjonnut mahdollisuuden yhteistyöhön ja areenan oman osaamisensa esille tuomiseen. Samalla asiantuntijoiden oma osaaminen on syventynyt, etenkin hevosyrittäjien oppaita kootessa, joissa on sekä kuultu että luettu toistensa aikaansaannoksia. Yksi tärkeimpiä laadullisia arvoja on ollut, että hankkeella on ollut vaikutusta hevosyrittäjyyden arvostuksen nostamiseen. Työtä on tällä saralla vielä paljon tekemättä, mutta vähän kerrallaan hevosyrittäjät itsekin rohkaistuvat arvostamaan itseään ”oikeina yrittäjinä” kuten kuuluukin. Ammattikorkeakoulun näkökulmasta on ollut merkittävää, että monet opiskelijat ovat saaneet hankkeelta toimeksiantoja ja tämä on voinut hyödyttää heitä urallaan eteenpäin. Hyöty on molemminpuolinen, sillä hanke saa kustannustehokasta apua selvitysten tekoon, ja opiskelijat vastaavasti saavat mielekkäitä harjoitustöitä. Kansainvälistymisen osalta tavoitteet jopa ylitettiin. Ammattimatka toteutettiin suunnitelmien mukaisesti, mutta tämän lisäksi elokuussa 2013 tarjoutui mahdollisuus esitellä tehdyn hevosyritys-kyselyn tuloksia EAAP-konferenssissa (European Federation of Animal Science) Ranskassa. Konferenssikuluja ei ole kirjattu hankkeelle, sillä tätä mahdollisuutta ei suunnitteluvaiheessa osattu ottaa huomioon. Vastaavasti hankkeen loppuseminaariin tarjoutui mahdollisuus kutsua norjalainen asiantuntija Rhys

Evans kertomaan hevostalouden vaikuttavuudesta ja matkailun mahdollisuuksista.

Laadullisia saavutuksia on kaikilta osin vaikea kuvata, mutta sitäkin helpompi on esittää kysymys: mitä meillä olisi, jos ei hankkeita olisi? Hevosalan järjestöillä yrittäjyyden edistäminen on toki osana omaa toimintaansa, mutta näin laajaa hevosalan yrittäjyyden kokonaistarkastelua ei olisi voitu tehdä ilman yhteistyötä ja hankerahoituksen tuomaa resurssia.

TAULUKKO 5. Laadullisten tavoitteiden ja toteuman arviointia

LAADULLISTEN TAVOITTEET HANKESUUNNITELMASSA	TOIMINTATAPA/ ARVIOITA TOTEUMASTA
Hevosalan yrityskokonaisuuden ja tätä kautta koko hevosalan kilpailukyvyyn ja laadukkaan palvelun vahvistaminen.	<i>Hevosyrittäjyyden näkyvyys on mediassa hankkeen myötä lisääntynyt. Hankkeella on ollut vaikutusta hevosyrittäjyyden arvostukseen.</i>
Yrittäjien liiketoimintaosaamisen, ympäristötietouden ja yrittäjyysasenteen lisääminen	<i>Koulutuspäivien keskeiset aiheet ovat olleet liiketoiminta, johtaminen ja ympäristöosaaminen.</i>
Yrittäjien hyvinvointiin ja jaksamiseen vaikuttaminen	<i>Toisten tapaaminen ja vertaistuki ovat edistäneet yrittäjien hyvinvointia.</i>
Yritystiedon ja muun ajankohtaisen tiedon saatavuuden parantaminen	<i>Kattavat sähköpostiryhmät ja yhteistyö valtakunnallisten hevosalan toimijoiden kanssa on tarjonnut monipuoliset kanavat tiedonvälitykseen.</i>
Tarjota tiedotuskanavia ja materiaaleja alueellisille toimijoille sekä kannustaa heitä välittämään monipuolisesti koulutushankkeen tietoa eteenpäin alueilla	<i>Hevosyrittaja.fi-sivujen tapahtumakalenteri on ollut avoin kaikille. Tuotettuja materiaaleja ja koulutuspäivien runkoja on voinut vapaasti hyödyntää.</i>
Kannustaa alueellisia toimijoita tarvittaessa kokoamaan koulutus-, tiedotus- ja kehittämiss-hankkeita omista alueellisista tarpeista	<i>Projektikoordinaattori on tarvittaessa neuvonut hankehakuun liittyen.</i>
Kerätä tietoa tilaisuuksien palautteen yhteydessä toimialan kehittämistarpeista ja trendeistä, joiden pohjalta voidaan mm. suunnitella alueellisia toimenpiteitä ja hankkeita	<i>Hankkeen päätteeksi julkaistu Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatso -raportti tarkastelee yrittäjyyden tilaa.</i>
Hyvä yhteistyö ja ”koordinoiva” ote alueellisiin hankkeisiin	<i>Yhteistyötä etenkin tiedotuksessa on tehty. Koordinointia ei juuri tapahtunut, sillä valtakunnallinen hanke käynnistyi myöhemmin kuin useimmat alueelliset hankkeet.</i>
Tietomateriaalien hyödyntäminen hankkeen jälkeenkin hevososalalla. Materiaaleista hyötyvät yrittäjien lisäksi neuvontaorganisaatiot, oppilaitokset, alan sidosryhmät ja päätöksentekijät.	<i>Oppaat ja e-julkaisut ovat maksutta kaikkien hyödynnettävissä hevosyrittaja.fi sivuilla. Tulevaisuuskatso palvelee tulevan kehittämistoiminnan valmistelua.</i>

Määrälliset tavoitteet

Määrällisiä tavoitteita on arvioitu taulukossa 6. Osittain hankesuunnitelmassa on asetettu numeeriset tavoitteet ja osaa on arvioitu pelkästään toteuman valossa.

Määrälliset tavoitteet osittain jopa ylitettiin, lähinnä koulutuspäivien osallistujamäärän osalta. Koulutuksiin osallistui eri henkilöinä 800 osallistujaa. Medianäkyvyydelle ei suunnitelmassa ollut arvioitu tavoitetta. Tiedossa olevia hankkeen myötävaikutuksella syntyneitä printti-, tv- tai radiojuttuja on julkaistu yli 60. Liitteessä 3 on lista hankkeen tiedossa olevista tiedotteista ja jutuista. Hankkeessa tehdyt oppaat ja raportit on julkaistu HAMKin julkaisusarjassa ja jäävät näin esille toteutusajan jälkeenkin.

TAULUKKO 6. Määrällisten tavoitteiden arviointia.

	TAVOITE	2010	2011	2012	2013	2014	KUMULA- TIIVINEN TOTEUMA 31.3.2014
Oppilastyöpäivät	900	149	411	437	150	57	1204
Osallistujat eri henkilöinä	600	130	300	271	45	57	803
Koulutuspäivät	40–60	5	20	15	3	1	44
Asiantuntijat työryhmissä, pääkouluttajat							24
Yrittäjä- ja muut puheenvuorot tai kohdetutustumiset							45
Ammatti- matka Ruotsiin ja Tanskaan (20 osallistujaa)				1			1
Julkaisut (HAMKin julkaisusarjassa)	6–8	3	1		1	1	6
Opiskelijoita mukana							11
Hevosyrittäjä.fi- sivujen kävijät	–	19 880	52 703	50 407	65 004	14 291	202 285
Facebook-ryhmän jäsenet	–	172	290	439	524	542	542
Tiedossa olevat artikkelit (printti)	–	13	17	18	8	4	60
Radio- tai TV-jutut		1		5		2	8
Ohjausryhmän kokoukset		2	2	2	2	1	9
Henkilötyövuodet		1,07	1,02	1,18	0,42	0,12	3,81
Kustannukset (yksityisen rah. osuus 10%)	394 000	90 777	102 665	135 451	47 738	16 297	392 930

Pohdintaa tavoitteiden toteutumisesta

Tavoitteita ja toteumaa arvioitaessa, voi todeta, että kokonaisuutena hanke on vastannut hankesuunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin. Kokonaisbudjetti (394 000 euroa) kattaa toimintaa viidelle vuodelle, joskin viimeisenä

vuonna (2014) vain kolmen kuukauden ajan. Hankkeen tuotokset ja tulokset jäävät elämään pitkälle tulevaisuuteen.

Hankkeen kustannustehokkuutta voi ajatusleikkinä pyöritellä suuntaan ja toiseen (taulukko 7). Hankkeen koulutuksiin osallistui kaikkiaan 1204 osallistujaa. Julkaisutoiminta, hevosyrittäjän oppaat ja hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus, ovat tavoittaneet arvaamattoman määrän lukijoita. Emme voi tietää, kuinka moni on lukenut oppaita ja julkaisuja, mutta voi olettaa, että lukijakuntana on ollut tallinpitäjiä (Suomessa 16 000 tallia), hevosalasta kiinnostuneet (pelkästään ratsastuksen harrastajia on 200 000) ja muutoin hevosalalla työskentelevät ja alaa opiskelevat. Hevosyrittäjä-sivujen kävijämäärän perusteella voi päätellä, että tavalla tai toisella hankkeeseen osallistuneita on ollut tuhansia.

TAULUKKO 7. Määriä ja euroja

	MÄÄRÄ	KUSTANNUS HENKILÖÄ KOHDEN
Koulutuksiin osallistujia	1 204	327 €
Jos oppaiden ja julkaisujen lukijoita	5 000	80 €
Jos oppaiden ja julkaisujen lukijoita	10 000	40 €
Nettisivuilla kävijöitä	200 000	2 €

Numeroita tärkeämpää on miettiä, mitä laadullista vaikuttavuutta hankkeesta jää jälkeen

1. tieto jää elämään; e-julkaisut, hevosyrittäjien oppaat ja tulevaisuuskatsaus hyödyttävät niin yrittäjiä, toimintaa suunnittelevia kuin kehittäjiä
2. yhteistyö jää elämään; hevosalan toimijat tekevät hyvää yhteistyötä ja suunnittelua myös tulevaan kehittämistoimintaan. Koulutusten aikana on syntynyt yrittäjien välistä yhteistyötä ja verkottumista
3. myönteinen fiilis jää elämään; hevosyrittäjyys – käsitteenä on vakiintunut ja kuvastaa sitä, että alan ammattilaiset arvostavat itseään yhä enemmän vakavasti otettavina yrittäjinä. Kymmenen vuotta taaksepäin tilanne oli tyystin toinen.

Tiedotus ja viestintä

Tavoitteita arvioitaessa on jo viitattu tiedotukseen ja viestintään. Tässä yhteydessä on enemmän pohdintaa onnistumisista ja kehittämiskohteista.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Hankkeen alkuvaiheista alkaen on tehty säännöllistä tiedottamista. Periaatteena on ollut, että aina kun on kerrottavaa, se viestitään eteenpäin. Projektikoordinaattorina työskennellyt Suvi Louhelainen oli erityisen aktiivinen tiedottamisessa ja on koonnut kattavat kontaktit ja yhteystietolistat hankkeen aikana. Sähköpostiryhmissä on kaikkiaan lähes 1000 vastaanottajaa. Tiedottamisen kohderyhminä ovat olleet a) koulutuksiin osallistuneet, b) toimijat, kuten järjestöt, ProAgriat, hevosjalostusliitot, raviradat, aluehankkeet, hevosalan yhdistykset, oppilaitokset ja rahoittajat sekä c) media, alueelliset sanomalehdet, ammattilehdet, radio ja tv. Koulutuksiin osallistujien tavoittamisessa pääkanavina ovat olleet hevosyrittäjä-sivut, kumppaneiden nettisivut ja sähköpostiryhmät, joille on voinut ilmoittautua koulutusten yhteydessä tai hevosyrittäjä-sivujen kautta. Suomen Hippos, Suomen Ratsastajainliitto, Suomen Ravivalmentajat, SHKL ja muut hankkeessa edustetut tahot sekä aluehankkeet ovat välittäneet tietoa todella kattavasti omilla kanavillaan eteenpäin. Vuonna 2011 perustetulla Facebook-sivulla on hankkeen päättyessä 542 jäsentä.

Lehti-ilmoittelua on tehty lähinnä Hevosurheilu-lehdessä, Hippos-lehdessä, TOTO-lehdessä, Hevosnomistaja-lehdessä ja Maaseudun Tulevaisuudessa. Kokonaisuuteen nähden lehti-ilmoituksia (noin 20 kpl) on ollut verraten vähän. Sitä vastoin lehtipuffeja on säännöllisesti tehty koulutuskierroksen aikana alueellisiin sanomalehtiin ja ammattilehtiin. Osana viestintää on ollut hankkeen tuotosten, kuten Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsauksen, näkyminen eri tilaisuuksissa, kokouksissa ja messuilla. Jopa hieman yllättävää on ollut, että hevosalaa koskevat uutiset ja tiedotteet kiinnostavat niinkin paljon mediaa. Tästä ovat osoituksena tiedossamme olevat yli 60 uutisointia.

Kehittämiskohteita riittää: vaikka tiedotusta tekee kuinka paljon, jää aina joku osa-alue katveeseen. Toistoa, toistoa ja toistoa pitää tehdä, jotta viesti tavoittaa kaikki. Hankkeen suunnitteluvaiheessa ei osattu edes arvata Facebookin ja muun sosiaalisen median merkittävyyttä osana tiedotusta. Tähän puoleen olisi voinut etenkin hankkeen loppuvaiheissa panostaa jopa enemmän. Loppuseminaarin esityksistä tehtiin kokeilumielessä viisi videoklippia, jotka ovat youtubessa HAMK Maaseutu -kanavalla katsottavissa.

Hevosyrittäjä-sivut päätiedotuskanavana

Hevosyrittäjä-sivut ovat olleet hankkeen pääasiallinen tiedotuskanava. Palveluntuottajana on Foral Design, siten että hankkeen työntekijöiden puolesta tapahtuu sivujen päivitys, mutta lisenssi- ja järjestelmän ylläpidosta vastaa Foral. Hankkeen käytössä on ollut seurantalilastot, joka osoittaa, että sivuilla on ollut kävijöitä yli 200 000 hankkeen aikana. Suosituimpia klikattuja sivuja ovat olleet tapahtumakalenteri, hevosyritysten tietopakettit sekä hankekuvaus. Valitettavaa on, että seurantatietojen perusteella ei pysty päättämään, kuinka moni on klikannut mitään opasta tai e-julkaisua. Jokaisen oppaan kohdalta on linkki, joka ohjaa HAMKin julkaisusarjaan, jossa ei ole käytössä erillistä seurantaa dokumentteihin. Hinnottelulaskelma sitä vastoin on dokumenttina hevosyrittäjä-sivuilla ja seurantalilasto osoittaa yli 5 000 osumaa kyseiseen laskelmapohjaan. Hevosyrittäjä-sivuille on viety sekä omia että muiden toimijoiden tiedotteita. Hevosyrittäjä-sivuja ylläpidetään hankkeen jälkeenkin HAMKin toimesta, jotta oppaisiin ja yrittäjyystietoon pääsee käsiksi jatkossakin.

Hankkeen hallinto

Resurssit

Hankkeessa on työskennellyt kaksi projektityöntekijää. Suunnittelussa, käynnistysvaiheessa ja päätösvaiheessa projektipäällikkönä toimi Sirpa Pussinen, joka työskentelee HAMKissa vakituudessa työsuhteessa. Helmikuussa 2010 projektikoordinaattoriksi valittiin Suvi Louhelainen, joka työskenteli hankkeessa helmikuuhun 2013 saakka. Pussinen oli äitiys- ja hoitovapaalla kesästä 2010 elokuuhun 2012 saakka.

SIRPA PUSSINEN, TRADENOMI (YLEMPI AMK)

Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen projektipäällikkö Sirpa on ollut mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa useita hevosalaan liittyneitä projekteja. Hevosalalla Sirpa tunnetaan etenkin Laurea AMKin Hevosalan yrittäjyyden kehittämishankkeesta (2004–2006) sekä hevosalan yritystoimintaa selviittäneistä julkaisuista.

SUVI LOUHELAINEN, AGROLOGI (YLEMPI AMK)

Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen projektikoordinaattori Suvilla on kokemusta niin hankkeiden hallinnosta kuin hevosalan kehittämisestä. Suvi oli tuttu mm. Laurea-AMKin Hevosalan yrittäjyyden kehittämishankkeesta (2004–2006) sekä Suomen Hippoksen Suomenhevosen juhluvuoden (2007) toiminnasta ja muista suomenhevospoikkeista. Suvilla on harrastustaustaa sekä raviurheilun että ratsastusharrastuksenparista.

HAMKin asiantuntijoita on ollut mukana hankkeen oppaissa, koulutuksissa sekä taloushallinnon ja viestinnän alueilla. Terhi Thuneberg, Jukka Korhonen ja Menna Rantala ovat toimineet työryhmätyöskentelyissä, kouluttajina sekä opiskelijayhteistyössä. Muita osajia ovat olleet Monna Alatalo, Tapani Pöykkö sekä HAMK viestintäpalveluiden taitto- ja lehti-ilmoitusten tekijät. Erityinen kiitos kohdistuu HAMKin taloushallinnolle, kirjanpitäjä Irma Sinkolle, joka on huolehtinut hankkeen kirjanpidosta ja maksatushakemuksista. HAMKin hankepalveluista Aki Haimi on seurannut hankkeen toteutusta ja välittänyt viestiä talon sisällä eteenpäin. Hankkeen aikana on hyödynnetty eri osajia ja tämä on mahdollistanut hallinnollisesti onnistu-

neen toteutuksen. HAMKin asiantuntijat ovat pitäneet tuntikirjanpitoa, jonka perusteella työtunteja on kohdennettu hankkeelle.

Merkittävänä resursseina ovat olleet opiskelijaprojektit ja harjoittelijat, joille hanke on tarjonnut pienimuotoisia tehtäviä ja toimeksiantoja. Opiskelijaprojekteista ei ole maksettu korvausta vaan opiskelijalle hyötyinä ovat olleet opintopisteet ja mielekkäät työelämää palvelevat tehtävät. Opiskelijoiden opintoihin kuuluva ohjaus on tehty lehtoreiden toimesta ja hankkeen työntekijät ovat olleet yhteyshenkilöinä sisällön osalta. Kainuun ammattiopiston opiskelija Sirpa Korhonen ja HAMKin opiskelija Sanna Eeva ovat olleet harjoittelijoina 4 kk jaksoina, muissa toimeksiannoissa tekijöinä olleet Anne Koskela, Emma Laine, Jessica Jokinen, Sanna Jokela, Anna-Kaisa Kotinoja, Tiina Savolainen sekä Savonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden tekijät Essi Taipale, Titta Jämsä ja Sanna Leinonen.

Kustannusten ja rahoituksen toteuma

Hankkeen kokonaisbudjetti oli 394 000 euroa, joka toteutui lähes kokonaan (taulukko 8). Jäljelle jäävä osuus oli 1 895 euroa. Hankkeen rahoituksesta 10% oli yksityistä rahoitusta, joka koottiin osallistumismaksujen muodossa. Kahteen viimeiseen maksatushakemukseen vaikutti joulukuussa 2013 voimaantullut Maaseutuviraston ohje, jonka mukaan valtion, kuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen hankkeissa arvonlisävero ei ole tukikelpoinen 9.12.2013 jälkeen tehdyissä maksatuspäätöksissä. Kustannuslajien välillä tapahtuneet ylitykset ja alitukset ovat kokonaisuuteen peilattuna kohtuullisia ja niillä ei ole ollut vaikutusta hankkeen luonteeseen. Yhteistyö Hämeen ELY-keskuksen kanssa on ollut hyvää. Rahoittajan edustaja Timo Kukkonen on ohjausryhmän kokousten yhteydessä ollut aktiivinen, ohjeistanut ja kannustanut hankkeen läpiviemisessä.

TAULUKKO 8. Kustannusten toteuma kustannuslajeittain 2010–14.

KERTYMÄ PROJEKTIN AJALTA / KUSTANNUKSET	KUMULAT TOTEUTUNUT	HYLÄTYT KUST.	KUMULAT PÄÄTÖS	MUUTOS-BUDJ. 9.10.2012	JÄLJELLÄ
4.2 Palkkauskulut	203 327,23		195 033,40	197 204,00	-6 123,23
4.5 Ostopalvelut ja palkkiot	113 272,10	700,22	108 007,54	126 738,00	14 166,12
4.6 Vuokrat	5 004,03	30,58	4 973,45	6 066,00	1 092,55
4.7 Kotimaan matkakulut	25 027,07	11,94	23 289,47	19 665,00	-5 350,13
4.8 Ulkomaan matkakulut	21 956,60	0,00	21 956,60	21 957,00	0,40
4.9 Muut kustannukset	24 343,48	83,00	22 547,13	22 370,00	-1 890,48
Kokonaiskustannukset yhteensä	392 930,51	825,74	375 807,59	394 000,00	1 895,23

Havaittuja kehittämiskohteita ja muutokset suunnitelmaan

Maaseutuohjelman kokonaisuuden kannalta keskeisenä kehittämiskohteena on, että valtakunnallisilla hankkeilla olisi mahdollisuus käynnistyä heti ohjelmakauden alussa. Tämä tuo molemminpuolisen hyödyn ja yhteistyön aluehankkeiden ja valtakunnallisen toiminnan välille. Kuluneella ohjelmakaudella heikkoutena oli, että valtakunnallinen hanke käynnistyi viiveellä verrattuna alueellisiin hankkeisiin. Tämä heikensi niin sanottua ”koordinointia”, sillä aluehankkeet oli suunniteltu itsenäisiksi kokonaisuuksiksi. Tästäkin huolimatta tiedotusyhteistyö toimi ja aluehankkeiden vetäjiä oli helppo lähestyä.

Hanketta suunniteltaessa tarkoituksena oli, että työssä on 1,5 henkilöä. Alun perin hankeaika oli 1.1.2010 – 31.3.2013. Käytännössä tämä ei Pussisen perhevapaiden takia toteutunut, mistä syystä hanketta jatkettiin maaliskuuhun 2014 saakka. Kokonaisuuden kannalta tämä oli lopulta hyvä ratkaisu, sillä näin toiminta jatkui pidempään ja mahdollisti hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsauksen tekemisen. Toteutuneet toiminnalliset resurssit olivat riittävät valtakunnallisen koulutuskiertueen pyörittämiseen. Mikäli toiminnalliset resurssit olisivat olleet käytettävissä alkuperäisen suunnitelman mukaisessa laajuudessa, olisi hevosalan yritystoimintaan liittyvää tiedotusta ja muita kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä sekä aluehankkeiden välistä koordinointia voitu tehdä huomattavasti laajemmin. Koordinointiin liittyviä toimia tehtiin jossain määrin, mm. Pohjois-Karjalan alueelle hevosjalostusliiton hankesuunnitelman kommentointia ja Keski-Suomen alueelle JAMKin kanssa yhteistyö suunnittelussa.

Hankkeen aluksi tehty laaja hankintalain mukainen julkinen kilpailutus ostopalveluiden hankinnasta oli hankkeen toteuttajan kannalta järkevä ratkaisu. Näin valittiin asiantuntijoita koko hankeajalle ja sävelet olivat selvät toteutukselle. Kilpailutukseen liittyvä byrokratia sitä vastoin saattoi monelle palveluntarjoajalle olla vierasta ja aiheuttaa ihmetystä, vaikka tarjouspyyntöön vastaaminen pyrittiin tekemään mahdollisimman helpoksi yhtenäisellä tarjous-lomakkeella. Koulutuksissa indikaattoritietojen keruussa heikkoutena oli käytössä olleet tilastointikysymykset siitä, onko mikroyritys, vil-

jelijä jne. Luokittelu koettiin epäselväksi. Osallistujatiedot kerättiin paikan päällä kirjallisesti ja tallennettiin manuaalisesti, mikä oli työlästä. Jatkossa tähän tuleekin kehittää ”asiakasrekisteriä” tai muita vastaavia tiedonkeruuta helpottavia menetelmiä.

Muutamia koulutuspäivistä peruttiin vähäisen osallistujamäärän takia. Tilanne paikattiin järjestämällä valtakunnalliset Hevosyrittäjäpäivät, kaksipäiväinen seminaari kahdella keskeisellä paikkakunnalla Hämeenlinnassa ja Laukaalla. Näin ollen koulutusten tai osallistujien lukumäärien osalta eivät tavoitteet muuttuneet.

Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen vaikuttavuuskyselyn tuloksia

Edellä on arvioitu Hevosyritys huippukuntoon -hanketta lähinnä toteuttajan näkökulmasta. Toisen näkökulman tuo koulutuksiin osallistuneille tehty arviointikysely maaliskuussa 2013, jolloin koulutuskierros oli jo takanapäin ja toiminta loppusuoralla. Jälkikäteen tehdyn kyselyn tarkoituksena oli selvittää hankkeessa tuotetun tiedon vaikutusta yritystoimintaan. Seuraavat tulokset on kuvattu myös Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsauksessa (2013).

Hämeen ammattikorkeakoulun hevosagrologiopiskelija Anna-Kaisa Kotinoja teki koulutuksiin osallistuneille arviointikyselyn sähköisesti. Saatekirje ja linkki lomakkeeseen lähetettiin 639 koulutukseen osallistuneelle, joista 76 vastasi kyselyyn. Vastaajista puolet (49 %) oli yrittäjiä, muut toimintaa suunnittelevia, harrastajia tai muutoin hevosalalla työssä. Vastausprosentti jäi melko alhaiseksi – syynä voi olla, että jo koulutuspäivien yhteydessä palautetta antaneet eivät kokeneet kyselyä tarpeelliseksi tai koulutuksen ajankohdasta oli kulunut liian kauan aikaa. Kyselyssä oli neljä osiota koulutusteemoittain. Jokaista teemaa kohden oli vaikuttavuuteen liittyviä kysymyksiä, joita arvioitiin neliportaisella asteikolla (ei lainkaan vaikutusta – erittäin paljon vaikutusta). Lisäksi oli mahdollisuus arvioida vapaaehtoisesti tekstikentässä koulutuksen sisältöjä. Vastausmäärät teemoittain vaihtelivat 21 – 51 vastauksen välillä, sillä kaikki vastaajat eivät olleet osallistuneet kaikkiin koulutusteemoihin. Kuviossa 5 on vastausten suhteellinen osuus prosenttiosuuksina niiden osalta, jotka kysymykseen ovat vastanneet.

Tiedon lisäksi toisten tapaamista

Tiivistetysti sanoen koulutuksilla on ollut erittäin paljon tai paljon vaikutusta noin puolelle osallistuneista. Toinen puoli kokee vaikutusta olleen jonkin verran tai ei lainkaan. Vastauksista näkyi, että yrittäjillä on jo paljon osaamista ja kokemusta. Monille koulutuksiin osallistumisen motiivit liittyivätkin tiedonhaun lisäksi vertaistukeen ja toisten tapaamiseen. Omille, kentties jo tehdyille, päätöksille kaivattiin vahvistusta, erityisesti rakentamisen ja ympäristöasioiden teemoissa. Koulutuksilla voi eniten vaikuttaa osaami-

seen, ilmapiiriin ja asenteisiin, kun taas aloittamis- ja laajentamispäätöksiin yksittäiset koulutukset vaikuttavat verraten vähän. Koulutuksella välitetään tietoa, kun taas yrityskohtaisella neuvonnalla annetaan tukea ja konkreettisia perusteita päätöksille.

”Tiesin jo paljon, koska olemme jo rakentaneet, mutta halusin vielä käydä kuuntelemassa aiheesta.”

”Saatu tieto kannusti investointiin ja lisäsi varmuutta tehdä oikeita ratkaisuja.”

”Voi osallistua alan yrittäjien kanssa keskusteluun perustelluin mielipitein.”

Tärkeänä koulutusten vaikutuksena voi pitää asenteiden muuttumista yrittäjämäisempään suuntaan. Yrityksen johtamisen kannalta tavoitteiden asettaminen ja pitkän tähtäimen visiointi näkyi vastauksista. Koulutuksella oli vaikutusta yritysten markkinointiin, asiakaspalveluun ja hinnoitteluun.

”Toiminta aloitettu jo kauan sitten. Herätti ajattelemaan asioita ja kun on monta tuotantosuuntaa, niin tekemään kannattavuuslaskelmia niiden välillä.”

”Asioiden suunnittelu pidemmälle, isompi kertapanostus olosuhteisiin maksaa itsensä nopeasti takaisin.”

”Olen ymmärtänyt, että alennusmyynti on heti katkaistava, toiminnasta kannattaa pyytää kilpailukykyistä hintaa heti.”

Verkostoituminen ei ole vain sananhelinää, vaan se on täyttä totta hevosalalla. Jopa koulutuspäivien aikana on syntynyt tuttavuuksia, jotka ovat poikineet yhteistyötä.

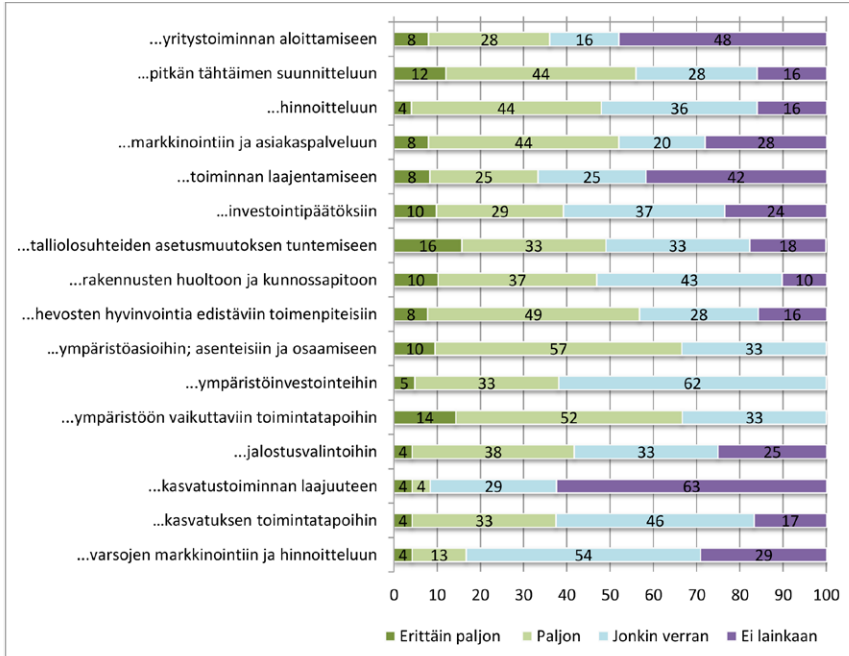
”Lisännyt yhteistyötä tavarantoimittajien välillä, sekä auttanut oikeiden ratkaisujen löytämiseen asiakkaan kanssa myyntitilanteissa.”

”Yhteistyö eri yrittäjien kanssa; kuivikelilaukset ja yhteistilaukset. Alihankintana konepalvelut ja toisen yrittäjän tuntituuraukset.”

”Antaa motivaatiota omaan työhön ja lisää hevosyrittäjien yhteistyötä.”

Koulutusten teemoja lähemmin tarkastellessa, voi havaita, että hevoskasvatuksen päivillä oli eniten vaikutusta jalostusvalintoihin ja toimintatapoihin. Avoimissa vastauksissa todettiin, että koulutus kannusti lisätiedon hankintaan ja päivän aikana käytyä keskustelua osallistujien kesken arvostettiin. Ympäristökoulutus oli vaikuttanut tallien toimintaan melko paljon, sillä ku-

kaan ei vastannut, ettei olisi ollut lainkaan vaikutusta. Johtamisen ja liiketoiminnan teemassa vaikutus kohdistui etenkin pitkän tähtäimen suunnitteluun, hinnoitteluun, markkinointiin ja asiakaspalveluun. Rakentamisen koulutuksissa tieto talliolosuhteista koskevasta asetusmuutoksesta oli osallistujille tärkeää. Vaikutus hevosten hyvinvointia edistäviin toimintatapoihin on ollut huomattava.

KUVIO 5. Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen koulutuspäivien vaikuttavuuden arviointia. Ympäristökoulutus on vaikuttanut tallien toimintaan paljon, sillä kukaan ei vastannut, ettei koulutuksella olisi ollut lainkaan vaikutusta. Kuviossa on vastausten suhteellinen osuus prosenttiosuuksina niiden osalta, jotka kysymykseen ovat vastanneet.

Koulutuksille tarvetta jatkossakin

Vastaajat toivoivat koulutuksia jatkossakin ja valtakunnallinen toiminta keräsi kiitosta. Eniten kannatusta saivat perinteiset koulutuspäivät, joissa on lähiopetusta sekä seminaarit, joissa on lyhyitä tietoiskuja useista eri aiheista.

”Kouluttajiksi objektiivisia asioidensa vankkoja osajia, joilla koulutus- ja tietopohja on korkeatasoista... Vankan teoriaosaamisen lisäksi monipuolisesti kentältä talliyrittäjien omakohtaisia kokemuksia kuvien kera; mikä asia toimii ja mikä ei.”

”Hyvän palautteen saaneita koulutuksia olisi hyvä toistaa ja kierrättää ympäri maan.”

”Perinteiset koulutukset ovat parhaita, koska tapaa muita ihmisiä, voi verkostoitua ja koulutuskin jää parhaiten mieleen paikan päällä.”

”Jos vain saisitte enemmän näitä Lapin hevosihmisiä mukaan... Verkkokoulutukset ovat hyvä vaihtoehto, kun ei läheskään aina pääse mukaan niihin mihin haluaisi.”

Uuden tiedon haku kansainvälisesti ja hevosalan ammattimaisuuden esille tuominen nousivat vastauksissa.

”Hevosalan ammattimaisuutta tulee korostaa paljon selkeämmin... ammattilaisten arvostus on saatava paremmaksi – sitä kautta ala voi kehittyä oikein.”

”Käykää hyvät hankkeiden vetäjät ulkomailla! Katsokaa esimerkkejä! ... Jos saa ehdottaa, käyttäkää saksalaista rakennusalan ammattilaista konsulttina. Oppisivat suomalaisetkin jotain kestävästä rakentamisesta, ihmis- ja eläinystävällisyydestä.”

”Vierailu toisilla talleilla avartaa aina omaa näkemystä ja näkee erilaisia tapoja toimia.”

Ohjausryhmän arvio hevosyritys huippukuntoon -hankkeesta

Toteuttajan ja osallistujien lisäksi on vielä yksi näkökulma, nimittäin ohjausryhmä. Ohjausryhmän arvioita Hevosyritys huippukuntoon -hankkeesta ja laajemmin valtakunnallisesta hanketoiminnasta kerättiin sähköisellä kyselyllä toukokuussa 2013. Kysymykset käsittelivät hankkeen toteutusta ja toiveita tulevalle EU-ohjelmakaudelle. Kyselyyn vastasi yhdeksän ohjausryhmän jäsentä. Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen suunnittelu- ja valmistelutyö sai kaikilta erittäin hyvän arvosanan. Yhteinen suunnittelu ja vaikuttamisen mahdollisuus on taannut kaikkien sitoutumisen toteutukseen. Perusteellinen suunnitelma, tavoitteiden ja toimenpiteiden konkreettisuus ja selkeys helpottivat projektityöntekijöiden työtä hankkeen aikana. Vastaajat arvioivat hankkeella olleen vaikutusta kohderyhmille eli yrittäjille ja toimintaa suunnitteleville paljon (55%) tai jonkin verran (45%). Toiminta on koettu tarpeelliseksi koko hevosalan kehittämisen kannalta.

Onnistumisia ja kehittämisen paikkoja

Toimenpiteet saivat pääosin melko tai erittäin hyvän arvosanan. Hevosyritys.fi-sivut, tiedottaminen ohjausryhmälle ja kohderyhmille sekä hankkeen hallinnointi keräsivät kiitosta. Hevosyrittäjän oppaat ja koulutukset, näkyvyys mediassa ja valtakunnalliset hevosyrittäjäpäivät koettiin tarpeellisiksi. Valtakunnallinen hanke on mahdollistanut parhaiden asiantuntijoiden käyttämisen ja tiedon levityksen laajalle. Hanke kokonaisuutena arvioitiin melko hyväksi. Varsinaisia epäonnistumisia ei koettu, vaikka aina onkin parantamisen varaa.

Haasteellisinta on ollut valtakunnallisen toiminnan kytkös alueellisiin hankkeisiin. Yhteistyötä tehtiin tiedotuksessa aluehankkeiden ja hevosalan toimijoiden kanssa. Tiedotuksen lisäksi hyväksi havaittujen koulutusten toteutusta olisi voinut monistaa eri alueilla laajemminkin. Kysymykseen siitä, onko valtakunnallinen laaja hanke ollut toimiva toteutusmalli, ohjausryhmän kyselyyn vastanneet vastasivat ”kyllä”. Valtakunnallisten hankkeiden menetelmiksi arvioitiin parhaiten soveltuvan e-kirjat ja oppaat, parin tun-

nin tietoisuustyypiset verkkoinfot, verkkokoulutukset, seminaarit ja soveltavat tutkimukset ja selvitykset. Alueellisille hankkeille katsottiin parhaiten soveltuviksi pienryhmätapaamiset yritysryhmien kesken ja koulutuspäivät. Ammattimatkoja ulkomaan kohteisiin toivottiin sekä alueellisiin että valtakunnallisiin hankkeisiin.

Ohjausryhmän lausunto

Ohjausryhmä antoi lausunnon hankkeesta kokouksessaan 6.2.2014.

// Hevosyritys huippukuntoon -hankkeessa on tehty jouhevaa yhteistyötä järjestäjien ja muiden hankkeiden kanssa. Hyvä suunnittelu on tarjonnut kantavan pohjan toteutukselle. Hevosalan valtakunnalliset toimijat ovat olleet sitoutuneita ja mukana alusta saakka. Hankkeen järjestämät tilaisuudet ovat olleet positiivisia ja antoisia. Tuotetut julkaisut ja oppaat ovat auttaneet sekä neuvontatyötä että yrittäjiä, esimerkiksi hinnoittelulaskelmapohjaa on voinut käyttää aloittavan yrittäjän neuvonnassa. Kokonaisuutena hanketta kuvattiin sanalla "laadukas". Myönteistä on, että kuva hevosalan yrittäjyydestä on vuosien saatossa kehittynyt. Valtakunnallisuuden rahoittajan näkökulmista on ollut tilausta tämäntyyppiselle koulutus- ja kehitystyölle. Hankkeen toteutuksessa on ollut asiantuntijuutta ja hyvää projektijohtamista. Resurssit on pystytty hyödyntämään kustannustehokkaasti. Tiedotus ja tiedotteet on koettu selkeiksi ja niitä on voinut välittää omilla kanavillaan. Opiskelijaprojekteja (kyselyt, selvitykset) on ollut kiitettävästi mukana ja jatkossa niitä voisi hyödyntää enemmänkin. Hanke on luonut positiivista leimaa myös alan sisälle."

Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Tehtyjen kyselyjen ja omien havaintojen johtopäätöksenä voi todeta, että jatkossakin koulutuksille ja kehittämistyölle on tarvetta. Osallistujilla on eri motiiveja saapua koulutuksiin – kuten tiedonhaku, toisten tapaaminen ja irtiotto arjesta. Jatkossa koulutusten suunnittelussa voisi entistään enemmän huomioida yritysten eri kehitysvaiheet. Elinkaariajatteluun peilaten, toimintaa suunnittelevat tarvitsevat erilaista tietoa kuin jo alalla pitkään työskennelleet konkarit. Toisaalta osa aiheista, kuten ympäristöasiat tai rakentaminen, soveltuvat yhtä lailla kaikille toiminnanharjoittamisen kestoa katsomatta. Koulutuskalenterien suunnitteluun ja yhteensovittamiseen tarvitaan työkaluja, jotta eri hankkeet ja toimijat mahdollisimman hyvin yhteisesti palvelisivat osallistujia.

Toisten yrittäjien kohtaaminen ja kokemusten jakaminen on ollut koulutuspäivien parasta antia ja alusta sille on pystyttävä jatkossakin tarjoamaan. Hyvien käytäntöjen ja esimerkkicasejen jakaminen on erityisen tärkeää, jatkossa kenties entistä laajemmin myös muilta toimialoilta. Yrittäjien hiljaisen tiedon ja jo opitun ja koetun jakaminen aloittaville uusille yrittäjille tärkeää, jatkossa on syytä miettiä sopivia menetelmiä tähän.

Kokemusten perusteella havaittuja hankeaihoita ovat:

- yrittäjien koulutus usean päivän kokonaisuutena, jossa näkökulmina etenkin kannattavuus, sillä se lopulta vaikuttaa kaikkeen arkipäivän työhön – jaksamiseen, toiminnan puitteisiin tehtäviin investointeihin ja hevosten hyvinvointiin
- kysyntään ja asiakkuuksiin liittyvät selvitykset ja kehittämistyö
- kysynnän lisäämiseen ja hevosalan viestintään liittyvä toiminta
- verkkokoulutukset ja infot

- hevosalan vaikuttavuuden, laadullisten arvojen ja hyötyjen arviointi- ja selvitystyö
- kasvatustoiminnan ja hevosenomistamisen edistäminen.

Kuka, mitä ja miten

Hevosalan toiveena on, että hevosalan kehittämistoiminta huomioidaan maaseutuohjelman toteutuksessa jatkossakin. Kyseessä on kasvuala, joka tarvitsee tukea monipuolisen osaamisen ja toimintaympäristön edelleen kehittymiseksi. Hippolis ry:n koordinoiman ja hevosalan yhteistyössä kokooman Mahdollisuuksien hevonen -kehittämisohjelman osana on arvioitu kehittämistyön painopisteitä ohjelmakaudelle 2014 – 20 (taulukko 9). Hevosyritys huippukuntoon -hankkeen kokemusten perusteella on helppo allekirjoittaa kyseiset painopistealueet.

TAULUKKO 9. Mahdollisuuksien hevonen -hevosalan kehittämisohjelman/ hevosalan hankeohjelman (2014 – 2020) painopisteitä. Ohjelma on kokonaisuudessaan luettavissa www.hippolis.fi-sivuilta.

YRITYSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN	HEVOSEN HYVINVOINTI
• liiketoimintaosaaminen ja johtamistaidot • hevosalan kannattavuuskirjanpitojärjestelmä • tulevaisuuden ennakointi ja strateginen johtaminen • laatuajattelu, markkinointi ja viestintä • asiakaspalvelu ja asiakkuuksien hallinta • kansainvälistyminen • erikoistuminen ja tuotteistaminen • yrittäjien hyvinvointi ja jaksaminen	• hevosten ruokinta ja terveydenhoito • hevosten jalostus • valmennuksen ja kilpailuttamisen tietotaito • hevostoimintaa tukevien palvelujen riittävä saatavuus • talliolosuhteet hevosten hyvinvoinnin näkökulmasta • hevosenlihan markkinoiden kehittäminen ja tiedottaminen
HEVOSEN OMISTAMINEN	TALLIRAKENTAMINEN JA YMPÄRISTÖ
• omistamisen ja kimppaomistamisen kehittäminen • kasvatustoiminta ja erikoistuneet palvelut • hoito- ja valmennuspalveluiden tuotteistaminen ja hinnoittelu • suomenhevosen omistaminen ja kansainvälinen markkinointi • nuorille ja uusille hevosenomistajille koulutukset • hevosen kanssa harrastaminen lapsille ja aloitteleville aikuisharrastajille	• tallien ympäristön, tarhojen, kulkureittien ja viihtyvyyden parantaminen • tiedon kokoaminen ja yhteydenpito viranomaisiin • tallien toiminnallisuus ja koneellistaminen • paikallisten ja alueellisten lantahuollon ratkaisut • uusiutuvan energian hyödyntäminen • investointien kannattavuuden arvioiminen • piha- ja maisemasuunnittelun edistäminen • hevosreitistöt, hevosurheilualueet • maankäyttö- ja kaavoitus, hevoskylät • tallien turvallisuus, kestävä kehitys

Allekirjoittajat ja päiväys

Valtakunnallisen Hevosyritys huippukuntoon -koulutushankkeen loppuraportissa on arvioitu hankkeen toteutumista vuosien 2010 – 14 aikana. Vahvistamme, että toimenpiteet vastaavat hankesuunnitelman tavoitteita.

24.4.2014 Hämeenlinna

Sirpa Pussinen
Projektipäällikkö, Hämeen ammattikorkeakoulu

Suvi Louhelainen
Projektikoordinaattori 29.3.2010 – 3.2.2013
(ko. ajanjakson Suomen Hippoksesta työvapaalla)

Markku Saastamoinen
Ohjausryhmän puheenjohtaja, MTT

Ari Mikkola
Hankkeen johtaja, Hämeen ammattikorkeakoulu

LIITTEET

LIITE 1.	Koulutuskalenteri 2010 – 14
LIITE 2.	Koulutuspäivien sisällöt
LIITE 3.	Yhteenveto julkaistuista tiedotteista ja lehtijutuista

LIITE 1 KOULUTUSKALENTERI 2010 – 14

Koulutusten päiväkohtaisten ohjelmien pääsisällöt ovat liitteessä 2.

	AJANKOHTA	PAIKKA	ELY-ALUE	TEEMA	LUENNOITSIJAT	YRITTÄJÄ-PUHEEN- VUORO/ KOHDE	OSALLIS- TUJAT		
1	24.9.2010	Oulu	Pohjois-Pohjanmaa	Kannattavuuden teemapäivä 1	Olli Leppänen, Mervi Koukka		28		
2	30.9.2010	Helsinki	Uusimaa	Kannattavuuden teemapäivä 2	Leena Rantamäki- Lahinen, Aarre Damski		30		
3	4.10.2010	Turku	Varsinais-Suomi	Rakentamisen teemapäivä 1	Seppo Hyypä, Ari Väisänen		41		
4	11.10.2010	Mikkeli	Etelä-Savo	Rakentamisen teemapäivä 1	Seppo Hyypä, Ari Väisänen		32		
5	12.11.2010	Tampere	Pirkanmaa	Ympäristö- teemapäivä 1	Janne Pulkka, Heini Iinatti		18		
6	20.1.2011	Kuopio	Pohjois-Savo	Kannattavuuden teemapäivä 2	Leena Rantamäki- Lahinen, MTT Talous- tutkimus, Aarre Damski, ProAgria Etelä-Savo	Ari Hälinen, Savisaaren Ratsastuskeskus	13		
7	24.1.2011	Kouvola	Kaakkois-Suomi	Kannattavuuden teemapäivä 1	Olli Leppänen, Yrittäjyyden valmennus- keskus Intotalo; Jukka Korhonen, HAMK	Petri Kansikas, Kiviharjun tila	12		
8	31.1.2011	Tampere	Pirkanmaa	Hevoskasvatuksen teemapäivä 1	Terttu Peltonen, Suomen Hippos ry; Terhi Thuneberg, HAMK	Ilona Pykäläinen, Moondelight Welsh	22		
9	8.2.2011	Kempele	Pohjois-Pohjanmaa	Hevoskasvatuksen teemapäivä 1	Terttu Peltonen, Suomen Hippos ry; Terhi Thuneberg, HAMK	Tuet; Johanna Helkimo, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	22		
10	3.3.2011	Espoo	Uusimaa	Ympäristö- teemapäivä 1	Janne Pulkka, Etelä- Suomen Salaojakeskus, Heini Iinatti, ProAgria Oulu	Hevostilan pihapiirin suunnittelu, Jyrki Halinen; aikuisopiskelija HAMK, Lepaa	16		

11	15.2.2011	Turku	Varsinais-Suomi	Hevoskasvatuksen teenapäivä 2	Markku Saastamainen, MTT Hevostutkimus; Timo Välimäki, ProAgria Satakunta	Irina Kokko, Kulta-ahon tila	24		
12	4.4.2011	Lahti	Häme	Tallirakentamisen teenapäivä 2	Teho Lehtinen, Teho Lehtinen Oy; Reijo Mustonen, ProAgria Etelä-Karjala	Vierailu ravivalmentaja Tommi Kylliäisen tallilla	60		
13	11.4.2011	Jyväskylä	Keski-Suomi	Tallirakentamisen teenapäivä 2	Teho Lehtinen, Teho Lehtinen Oy; Reijo Mustonen, ProAgria Etelä-Karjala	Heidi Mäkinen,, Hillside Stable	26		
14	5.5.2011	Kokkola	Pohjanmaa	Kannattavuuden teenapäivä 1	Olli Leppänen, Yrittäjyyden Valmennus- keskus; Intotalo, Mervi Koukka, ProAgria Oulu	Laura Biskop, Stall Biskop	21		
15	17.5.2011	Rova- niemi	Lappi	Kannattavuuden teenapäivä 2	Leena Rantanmäki- Lahtinen, MTT Talous- tutkimus; Ari Saarela, ProAgria Lappi	Nelly Korteniemi, Rovanien Ratsastusk- eskus	18		
16	27.9.2011	Kajaani	Kainuu	Kannattavuuden- teenapäivä 1	Olli Leppänen, Yrit- täjyyden Valmennusk- eskus Intotalo, Mervi Koukka, ProAgria Oulu	Helena Mattila, Oulunsalon ratsastuskoulu	9		
17	4.10.2011	Mikkeli	Etelä-Savo	Kannattavuuden teenapäivä 2	Pasi Rikkinen, MTT Talous tutkimus; Aarre Damski, ProAgria Etelä-Savo	Kirsi Relander, Relanderin ponitalli	12		

18	7.10.2011	Oulu	Pohjois-Pohjanmaa	Tallirakentamisen teemapäivä 2	Teho Lehtinen, Teho Lehtinen Oy; Juhani Halonen, Hevostietokeskus	Tutustumiskierros Älmäraution hevosurheilukeskuksessa	15		
19	11.10.2011	Vaasa	Pohjanmaa	Tallirakentamisen teemapäivä 1	Susanna Särkijärvi, MTT Hevostalous; Ari Väisänen Hevosopisto Oy	Puheenvuoro hevostallin koneellistamisesta, Maiju Mäntykoski, Pellongroup Oy	18		
20	2.11.2011	Tampere	Pirkanmaa	Tallirakentamisen teemapäivä 2	Teho Lehtinen, Teho Lehtinen Oy; Reijo Mustonen, ProAgria Etelä-Karjala	Puheenvuoro hevostallin koneellistamisesta Auli Teppinen, ProAgria Uusimaa; tutustuminen hevosten kumroutuskeskus EkoHepoon	23		
21	8.11.2011	Joensuu	Pohjois-Karjala	Hevoskasvatuksen teemapäivä 1	Markku Saastamainen, MTT Hevostalous; Terhi Thuneberg HAMK	Ossi Nurmonen, Maanin-gan oriasema	18		
22	11.11.2011	Kouvola	Kaakkois-Suomi	Ympäristö-teemapäivä 2	Susanna Särkijärvi, MTT Hevostalous; Maria Pulkkinen, Apilagroup Oy	Tutustuminen E.S. Riding Clubin toimintaan ja tiloihin yrittäjä Erija Saarrian johdolla	12		
23	24.11.2011	Turku, Marthila	Varsinais-Suomi	Ympäristö-teemapäivä 2	Susanna Särkijärvi, MTT; Jaime Rekalä Varsinais-Suomen ELY, Leena Aarikka, Liedon kunta	Tutustuminen Kylämäen hevostilan toimintaan yrittäjä Elina Kylämäen johdolla	19		
24	30.11.2011	Lahti	Häme	Hevoskasvatuksen teemapäivä 2	Markku Saastamainen, MTT Hevostalous; Soile Lappalainen, Yrittäjyiden valmennuskeskus Infotalo	Info hevoskaupasta ja hevosten yhteisöis-tuksesta kasvattajan näkökulmasta, Miia Nummenmaa, SHKL ry	37		
25	13.12.2011	Seinäjoki	Etelä-Pohjan-maa	Hevoskasvatuksen teemapäivä 1	Markku Saastamainen, MTT Hevostalous; Terhi Thuneberg HAMK	Hannu Nivola, Kallelan oriasema	14		

26	24.1.2012	Jyväskylä	Keski-Suomi	Kannattavuuden teemapäivä 1	Olli Leppänen, Yrittäjyyden Valmen- nuskeskus Intotalo; Mervi Koukka, ProAgria Oulu	Risto Piesälä, Keski-Suomen ELY- keskus	17		
27	31.1.2012	Kouvola	Kaakkois- Suomi	Hevoskasvatuksen teemapäivä 2	Markku Saastamainen, MTT Hevostalous; Terhi Thuneberg, HAMK	Niina Okkonen Kylänpään hevostila	34		
28	16.3.2012	Hyvinkää	Uusimaa	Tallirakentamisen teemapäivä 2	Teho Lehtinen, Teholehtinen Oy; Reijo Mustonen, ProAgria Etelä-Karjala	Auli Teppinen, ProAgria Uusimaa	70		
29	20.3.2012	Joensuu	Pohjois- Karjala	Tallirakentamisen teemapäivä 1	Susanna Särkijärvi, MTT Hevostalous; Ari Väisänen, Hevosopisto Oy	Tapani Mikkonen, Pohjois-Karjalan ELY-keskus	23		
30	27.3.2012	Pori	Satakunta	Tallirakentamisen teemapäivä 1	Susanna Särkijärvi, MTT Hevostalous; Ari Väisänen, Hevosopisto Oy	Raija Wessman, Satakunnan ELY-keskus	17		
31	28.3.2012	Kokkola	Pohjanmaa	Hevoskasvatuksen teemapäivä 2	Markku Saastamainen, MTT Hevostalous, Soile Lappalainen, Yrit- täjyyden Valmennusk- eskus Intotalo	Jorma Kangas, Craft-Stable	24		
32	18.4.2012	Kuopio	Pohjois-Savo	Ympäristö- teemapäivä 1	Janne Pulkka Etelä- Suomen Salaojakeskus; Heini Iinatti, ProAgria Oulu	Eija Saarinen, Pohjois-Savon ELY- keskus	10		

33	25.4.2012	Orimattila	Häme	Ympäristö- teenpäivä 2	Susanna Särkijärvi, MTT Hevostalous; Kari Palviala, Hämeen ELY-keskus	Kirsi Liukkonen- Hämäläinen, Orimattilan kaupunki	20		
34	27.9.2012	Kokemäki	Satakunta	Hevoskasvatuksen teenpäivä 2	Markku Saastamainen, MTT Hevostalous; Nina Okkonen, Kylänpään hevosmila	Vierailu Janne Ranta- Krenkun ravitalilla	34		
35	8.–9.11.2012	Rova- niemi	Lappi	Tallirakentamisen teenpäivät (rakentaminen ja ympäristö- aiheet)	anne Pulkka, Etelä- Suomen Salaojakeskus; Heini Iinatti; ProAgria Oulu; Susanna Särki- järvi; MTT Hevostalous, Juhani Halonen; Suomen Hevostietokeskus	Eero Perttunen, Suomen Hippos ry; Pauliina Myllylä; YAMK-opinmäyte	33		
36	8.–9.11.2013	Rova- niemi	Lappi	Tallirakentamisen teenpäivät (rakentaminen ja ympäristö- aiheet)	Janne Pulkka, Etelä- Suomen Salaojakeskus; Heini Iinatti; ProAgria Oulu; Susanna Särki- järvi; MTT Hevostalous, Juhani Halonen; Suomen Hevostietokeskus	Eero Perttunen, Suomen Hippos ry; Pauliina Myllylä; YAMK-opinmäyte	23		
37	14.–15.11.2012	Laukaa	Keski-Suomi	Valtakunnal- iset hevos- yrittäjäpäivät	Useita eri puhujia		27		
38	14.–15.11.2013	Laukaa	Keski-Suomi	Valtakunnal- iset hevos- yrittäjäpäivät	Useita eri puhujia		27		
39	29.–30.11.2012	Hämeen- linna	Häme	Valtakunnal- iset hevos- yrittäjäpäivät	Useita eri puhujia		41		

40	29.–30.11.2013	Hämeen- linna	Häme	Valtakunnal- iset hevos- yrittäjät	Useita eri puhujia		37		
41	15.3.2013	Hyvinkää	Uusimaa/ verkon kautta koko Suomi	ROHKEA HEVOSYRITTÄJÄ	Ollis Leppänen/ Yrittäjyyden valmennuskeskus Intotalo		29	32	
42	5.4.2013	Hyvinkää	Uusimaa/ verkon kautta koko Suomi	TALOUS- JA VEROPÄIVÄ	Jukka Korhonen/lehtori HAMK, Ossi Sopen- Luoma/ Tiltoimisto Rantalainen Oy		26	25	
43	19.4.2013	Hyvinkää	Uusimaa/ verkon kautta koko Suomi	TULEVAISUUDEN TEKUJÄT	Veli-Matti Rekola/ Maaseudun työnantajaliitto, Jussi Lähde/ Hevosurheilu- lehti ja Markku Saastamoinen/ MTT		18	20	
44	23.1.2014	Hämeen- linna	Häme	Kohri uutta hevostaloutta -hankkeen loppuseminaari	Useita puhujia, kutsuttuna asiantuntijana Rhys Evans, Norja		57		

LIITE 2 KOULUTUSPÄIVIEN SISÄLLÖT

Oheisissa taulukoissa on kuvattu koulutuskiertueen teemapäivien ja muiden koulutusten pääsisällöt. Kouluttajat ovat osittain vaihtuneet eri paikkakunnilla. Kouluttajat ja paikkakunnat löytyvät koulutuskalenterista liitteessä 1.

KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KILPAILUKUINEIT JA KANNATTAVA TOIMINTA	2014 JA HEVOSEN HYVINVOINTI	HEVOSEN ULKOILU- JA URHEILUALUEET	TALLIN JÄTE- JA VALUMAVESIASIAT KUNTOON	TUOREIMMAT YMPÄRISTÖUUTSET	FAKTA	VARSASTA
Kannattava Leena Rantamäki-Lahtinen	Mihin yrittäjän kannattaa keskittyä ja käyttäen aikansa?	Seppo Hyppää Käynnön muistilista 2014: mitä pitää olla kunnossa, mitä vaatimuksia ja suosituksia laisäädännössä on tallioloisuuhteille?	Sekä ratsastus- että ravitallien näkökulmista Teho Lelchénin Perusperiaatteet ja tarhojen nikit urheilulauiden perustamiseen ja kunnossapitoon	Janne Pulkinen Mitä jätteesetus tarkoittaa tallillemme? Mitä laite edellyttää ja mitä tallinpitäjän tulee tietää vaihtoheitoja, hevosilla ja erikoisista talleille kokennuksia	Susanna Särkijärvi Vaihtoheitoja kokemuksia lantahuoltoon Lantahuoltoon vaihtoheitoja hevosilla ja erikoisista talleille kokennuksia	Markku Saastamoinen Usuinta tietoa varsan kasvuun varrelle, Siitoshevosten valintakriteerit ja uudet ruokintasuosituks	Markku Saastamoinen "Varsan huoltokirja"
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (1)	HEVOSKASVATUKSEN TEEMAPÄIVÄ (2)
- Kannattavan toiminnan lähtökohdat ja hinnoittelu	- Keinoja kilpailun ja kannattavuussuunniteluun	- 2014 vaatimukset ja toiminivat ratkaisut rakentamiseen	- Ulkoilu- ja urheilualueet sekä rakentamisen hyviä käytäntöjä	- Jätevedet ja muuta ympäristöasiasta hevostalleille	- Ympäristöuutisia hevosyrittäjille sekä infoa menestysestään maataloustuista	- Suunnitelmallinen jalostuskyö menestysestään	- Näkökulmia kannattavaan kasvatuksiin
KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (1)	KANNATTAVUUDEN TEEMAPÄIVÄ (2)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (1)	RAKENTAMISEN TEEMAPÄIVÄ (2)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (1)	YMPÄRISTÖ- TEEMAPÄIVÄ (2)	HEV	

HEVOSYRITTÄJÄIEN AMMATTIMATKA RUOTSIIN JA TANSKAAN 10.-13.2012	VALTAKUNNALLISET HEVOSYRITTÄJÄPÄIVÄT LAUKAALLA 14.-15.11.2012 JA HÄMEENLINNASSA 29.-30.11.2012	TULEVAISUUDEN HEVOSYRITTÄJÄ – KOLMEN PÄIVÄN KOULUTUSPAKETTI KEVÄÄLLÄ 2013 Hyvinkäällä ja verkko toteutuksena	KOHTI UUTTA HEVOSTALOUTTA LOPPUSEMINAARI 23.1.2014
Hevosyritystajien ammattimatkan aiheet koottiin hankkeen teemoista: yrittäjyydestä, hevosten kasvatuksellisuudesta, hyvinvoinnista, ympäristöasioista ja rakentamisesta. Tavoitteena oli käydä hyissä yrityskehityksessä sekä tutkimus- ja opintatutkimusta ja lisätä hyvien käytäntöjen ja toimintamallien hyödyntämistä alalla. Matka tarjosi yrittäjille mahdollisuuden toistensa tapaamiseen ja tätä kautta sillä on vaikutuksia yrittäjien jaksamiseen ja hyvinvointiin. Kohteita olivat: Stuteri Ask, Ratsuroripäivät, Ale Häst Spa, Micke Linderot, Älven ravikeskus, Sveriges Ridgymnasium, Hallands Djursjukhus, Flyingen Hovskeskola, Bokenbergin rita, Lutfi Kolgini, Jägersron ravi- ja laukkarata Ammattimatkalle osallistui 20 osallistujaa.	Hevostalouden tulevaisuuden näkymiä ja kehittämiskohteita, Markku Saastamoinen, MTT Hevostalous Fiksusti ja filmaattisesti mediassa, vinkit haastattelutilanteisiin ja esiintymiseen TV:stä tuttu toimittaja, viestintäkouluja Ismo Jokinen Hyöty irti innovaatiosta, tutkija, KTM, Mailja Järvinen, MTT Taloustutkimus Rakenna houkutteleva paketti -ideoita hevosityrityksen palvelujen tuottamiseen, Monna Alatalo, Hämeen ammattikorkeakoulu Mitä maksaa? Tietoa hevosityrityksen hinnoittelun tueksi: Sirpa Pussinen, Hämeen ammattikorkeakoulu Hevosityritys näkyy ja markkinat -internet ja sosiaalinen media viestinnän työkaluna, Antti Savolainen, Viestintätoimisto Keskiste Oy Hevosyritystä työntekijä, ProAgrian asiantuntija Tapaturmien torjunta hevostiloilla, projektitutkija, MMM, Jarkko Leppälä, MTT Taloustutkimus Menestyksen eväitä - ajatuksia tavoitteiden asettamisesta ja myönteisestä asenteesta Hevosyritystä ja tsemppari Toni Nieminen Hevosyritystajien vuonna 2017 – kolmen yrittäjän haastattelu	15.3.2013 ROHKEA HEVOSYRITTÄJÄ Rohkeutta yrittämiseen Ollis Leppänen, Yrittäjyyden valmennuskeskus Intotalo Millainen palvelu on helppo ostaa? Hinnoittelu kannattavaksi Tehokas markkinointi käytännössä 10 vinkkiä: millainen mainos myy Maineen portaat – puskaradio oikealle taajuudelle Keskustelu ja tehtävät päivän aiheista Tuotteistamisen askelmerkit 5.4.2013 HEVOSYRITYKSEN TALOUS- JA VEROPÄIVÄ Mitä hevosityrittäjän vähinään täytyy tietää talousasioista? Jukka Karhonen, lehtori, Hämeen ammattikorkeakoulu Laskenta-toimen perusteet Tilinpäätöksen kertomaa Verotuksen itäpäivä Ossi Sopen-Luoma, Tilipalvelu Rantalainen Oy 19.4.2013 TULEVAISUUDEN TEKIJÄT Tietoisuustyönantajan toimimisesta Veli-Matti Rekola, toimitusjohtaja Maaseudun Työnantajaliitto Hevosyritystä ja mielikuvien merkitys viestittäessä Asiakkaiden tavoittaminen ja kohtaaminen, Media ja me: mikä hevosialassa kiinnostaa? Jussi Lähde, päätoimittaja, Hevosurheiluliitto Tulevaisuuden ennakkoinnitiipä Markku Saastamoinen, MMTT erikoistutkija MTT Hevostalouden Alustus hevosalen menestystekijöistä ja unikkuvista Keskustelu ja työpajat kahvipöydissä Katse hevosalen ja yrittäjyyden tulevaisuuteen, ideoiden ja positiivisten fiilisten vapaa virtaus Osallistumalla vaikutat syksyllä julkaistavan katsauksen sisältöön Koulutuspäivän oli mahdollisuus osallistua etänä verkon kautta.	Hevosala muuttuu ja kehitty – johdantona päivään Markku Saastamoinen, MTT Hevostalous Hevostalouden syvät juuret ja vahvat tunteet - kantavat vuosikymmenten läpi Matti Mählämäki TUTKITTUA TIE TOA JA TULEVAISUUDEN MAHDOLLISUUKSIA * Kannattaako yrittäminen, riittääkö kysyntä? * Hevosityritys hupipukutoon-koulutushanke * Hevosen paluu suomalaisen elämään - case Raviliiga Hevosenomistamisen kehittämishanke Eija Mattila, Hippolis * Hevosexpertti - neuvontapalveluiden kehitystyötä Hevosexpertti-hanke, Terttu Peltonen/ Minna-Liisa Heiskanen, * Hevostietokeskus * Hevostalouden pehmeät arvot ja hevonen osana yhteiskuntaa Hevoseet ja yhteiskunta-hanke - Anne Laitinen, Hippolis * Innovatiivisuus ja kansainvälisyys - InnoEquine-hanke, yhteistyössä Suomi-Viro-Latvia-Ruotsi Leena Rantamäki-Lahtinen, MTT Taloustutkimus * Ympäristövaikutus hevosalen Horse Manure-hanke Markku Saastamoinen, MTT EQUINE ECONOMIES OF REGARD Professori Rhys Evans Hogskolen for Landbruk og bygdeutvikling, Jæren, Norway ”Uutta hevostaloutta” -tutkimus ja Euroopan laajuisesti arvostetun professorin näkökulmina hevostalouden tuottamat sosiaaliset arvot ja vaikuttavuus. Sisältää lyhyen katsauksen pohjoismaiseen hevostalouteen. Esitys englanniksi. MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN? Jatkuuko EU-rahoitus yhteisöille ja yrittäjille? Reijo Martikainen, Maaseutuvirasto Hevosyritystajien toiveet ja terveiset Salla Varenti, Aulangon ratsastuskoulu ”New Equine Economy” meillä ja maailmalla keskustelua Tilaisuuden jälkeen on mahdollisuus tutustua Salla Varentin opastuksella Aulangon ratsastuskouluun n. 15-17.00 Alueellisten hevoshankkeiden ja kehittäjien tapaaminen

LIITE 3 YHTEENVETO JULKAISTUISTA TIEDOTTEISTA JA LEHTIJUTUISTA

Hankkeen myötävaikutuksella julkaistut tiedossa olevat artikkelit ja uutisoinnit

10.9.2010 Yrittäjäkoulutus jatkuu. Hevosurheilu.

4.10.2010 Hevosyrittäjän pitää miettiä millä oma yritys erottuu muista.
Lehtonen, S. Maaseudun tulevaisuus.

15.11.2010 Hyvin hoidetut ympäristöasiat kilpailuetu talliyrittäjälle.
Savolainen, A. Maaseudun tulevaisuus.

15.12.2010 Sähköisiä oppaita hevosyrittäjille. Maaseudun tulevaisuus.

Hevosyritys huippukuntoon. Hippos-lehti 6/2010.

Hevosyritykset käyttävät paljon ostopalveluita. Pussinen, S. & Thuneberg, T.
Pro Hevonen 1 – 2/2010.

Yrityksen ytimenä hevonen -teemapäivät yrittäjille starttaavat syksyllä.
Louhelainen, S. Hevosenomistaja-lehti 2/2010.

Ajankohtaista tietoa syksystä alkaen. Hevosyritys huippukuntoon -kiertue
starttaa. Louhelainen, S. Hevosenomistaja-lehti 3/2010.

Hevosyritys huippukuntoon -koulutuspäivässä pohdittiin kilpailukykyä ja
kannattavuutta. Heinonen, J. Hevosenomistaja-lehti 4/2010.

Hevosen hyvinvointi ja 2014. Luttinen, A. Hevosenomistaja-lehti 5/2010.

Louhelainen, S. & Thuneberg, T. Hevosyritykset huippukuntoon HAMKin ja
hevosalan yhteistyöllä. HAMK Inspire. Hämeen ammattikorkeakou-
lun tiedotuslehti 1/2011.

Hevoskasvatuksesta julkaistiin uusi opas. Maaseudun tulevaisuus. 28.1.2011.

Louhelainen, S. Yrittäjä on hevosyrityksen tärkein voimavara. Hevosurheilu-
lehti. 11.2.2011.

Ympäristölainsäädäntöä hevosalleille. Hevosurheilu-lehti. 18.2.2011.

Louhelainen, S. Valtakunnallisella koulutushankkeella eväitä maaseu-
dun kasvualalle: Hevosyritykset huippukuntoon. www.maaseutu.fi.
4.4.2011.

Hevosyrittäjän teemapäivät Kokkolassa ja Rovaniemellä. Hevosurheilu-
lehti. 27.4.2011.

- Louhelainen, S. Menestyksen saavuttaminen kasvattajalle kymmenen vuoden projekti. Hevosurheilu-lehti. 6.5.2011.
- Hevosyritys huippukuntoon. Hippos-lehti. 2/2011.
- Louhelainen, S. Uusi opas kasvattajille. Hippos -lehti. 2/2011.
- Hevoskasvatuksen opas julkaistu. Hevoset ja ratsastus-lehti. 2/2011.
- Kestävä kehitys – siis mikä? Hevoset ja ratsastus-lehti. 1/2011.
- Lamusuo, H. Talleille haetaan bisnesvoimaa. Oululehti. 29.10.2011.
- Korhonen, S. Louhelainen, S. Hevosyrittäjä on arjen monitaituri. Hevosnomistaja 6/2011.
- Louhelainen, S. Hevosyrittäjä johtaa ja kantaa vastuun. Hevosurheilu-lehti. 12.10.2011.
- Korhonen, S. Hevosalan ammattilaiset kohtaavat syksyn teemapäivillä. Hevosurheilu-lehti. 23.9.2011.
- Koulutuksia tallinpitäjille. Hippos-lehti 6/2011.
- Hevosalan ammattiasiaa tarjolla ympäri maan. Maaseudun tulevaisuus. 26.9.2011.
- Toimitus, Hevosurheilu-lehti, 25.1.2012, Hevosyrittäjien koulutus jatkuu
- Penttilä, A., Maatilan Pellervo 1/2012, Kasvatus kasvu-uralla -kannattavuus kaipaa potkua
- Toimitus, Hämeen Sanomat 29.2.2012, Hevostallirakentamiseen tietoa Hyvinkäällä
- Toimitus, Riihimäen Viikkouutiset, 29.2.2012, Hevostallirakentamisesta tarjolla tietoa Hyvinkäällä
- Toimitus, Maaseudun Tulevaisuus, 7.3.2012, Tallirakentamistietoa Hyvinkäällä
- Toimitus, Aamuposti, 12.3.2012, Hevostallirakentamiseen tietoa Hyvinkäällä
- Hartikainen, I., Aamuposti, 19.3.2012, Automaatiikka parantaa hevosten hyvinvointia

- Lehtonen, S. Maaseudun Tulevaisuus, 5.4.2012, Ympäristötietoa hevosyrittäjille
- Hakama, A., Orimattilan sanomat, 4.5.2012 Ympäristöpäivästä tietoa hevosväelle
- Vilka, L., Landbygden Folk, 18.5.2012, Hästnäring-utbildning som väg till toppen
- Mäkinen, T., Hevosnomistaja 3/2012, Hevosyitys huippukuntoon -kiertueen ympäristöteemapäivä Orimattilassa
- Louhelainen, S. & Thunebeg, T., Hevosnomistaja 3/2012. Hevosyrittäjät ammattimatalla Tanskassa ja Ruotsissa
- Pihlajamäki, H. Sydän-Satakunta 1.10.2012 Hevostyötä ei mitata rahassa
- Toimitus, Farmi 8/2012, Hevostallirakentamiseen tietoa ja näkökulmia seminaarissa
- Toimitus, Farmi 8/2012, Valtakunnalliset hevosyrittäjäpäivät marraskuussa
- Pussinen, S. Hevosurheilu-lehti, Hevonen on mahdollisuus – Hevosyrittäjäpäivät käynnistyivät Laukaalla
- Schäfer, H., Maaseudun Tulevaisuus 3.12.2012, Hevosyrittäjät olivat koolla Hämeenlinnassa
- Virtanen, J., Hämeen Sanomat 30.11.2012, Hevosyrittäjäys vaati bisnesosaamista
- Schäfer, H. Maaseudun Tulevaisuus 7.1.2013 ”Keinot menestymiselle muut kuin alhaiset hinnat” Pussinen, S., Hevosurheilu-lehti, Tärkeä kysely liikkeellä
- Louhelainen, S. Hevosurheilu-lehti 22.3.2013, Hevosyrittäjillä intoa ja unelmia
- Louhelainen, S. Hevosnomistaja 1/2013, ”Onnistumiset synnyttävät onnistumisia”
- Pussinen, S. Hevosnomistaja 2/2013, Luokka- ja verkkohuoneessa hevosyrittäjien talous- ja veroasiaa
- Runsten, Kaijaleena, Maaseudun tulevaisuus 2.9.2013, ”Hinnottelun rajat vaihtelevat”

Lehtonen, Satu, Maaseudun tulevaisuus 15.11.2013 (verkkosivuilla 14.11.2013) Hevosyritysten tulevaisuuskysely: lähes puolet yrityksistä laajentaa, viidennes vähentää

Pussinen, S. , Hevosnomistaja 6/2013 HAMKin hevosyritys-hanke tiedottaa – kohti uutta hevostaloutta seminaari ja hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus julkaistu

Toimitus, Hevosurheilu-lehti 15.1.2014 Kohti uutta hevostaloutta

Lahtinen, M. Hevosurheilu-lehti 29.1.2014 ”Hevoshankkeet tulivat jäädäkseen”

Virtanen, J. Hämeen Sanomat 23.1.2014 Hevosala uskoo tulevaisuuteen

Lahtinen, M. Hevosurheilu-lehti 31.1.2014 ”Pointti ei ole tulla rikkaaksi vaan omistaa hevosia”

Louhelainen, S. Hevosnomistaja-lehti 1/2014 ”Yrittäjäpäivät kutsuivat ravivalmentajat koolle”

Mutikainen, V., Hevosnomistaja-lehti 1/2014 ”Mitä kuuluu hevosyrittäjille?”

Radio- ja tv- juttuja

12.11.2010 Pirkanmaan YLEn alueradio Ympäristöteemapäivässä Teivossa. Toimittaja haastatteli Janne Pulkkaa/Etelä-Suomen Salaojakeskus sekä yhtä päivään osallistunutta yrittäjää

27.9.2012 YLE radio Satakunta, teemana hevosyrittäjien kouluttautuminen ja hevosnomistaminen, toimittaja Matti Kauvo, haastateltavana Markku Saastamoinen, MTT ja projektikoordinaattori Suvi Louhelainen. Juttu on tehty Kokemäen hevoskasvatuksen teemapäivän yhteydessä.

15.11.2012 YLE radio Keski-Suomi, teemana hevosyrittäjyys, haastateltavina hevosyrittäjäpäivien yrityscase-esiintyjät Maarit Sormunen ja Liisa Puupponen. Toimittajan nimeä ei tiedossa. Juttu on tehty Laukaan hevosyrittäjäpäivien yhteydessä.

29.11.2012 YLE radio Häme, toimittaja Anne Niskanen, haastateltavina Markku Saastamoinen, MTT ja Kielo Kestinmäki SRL. Juttu on tehty Hämeenlinnan hevosyrittäjäpäivien yhteydessä.

29.11.2012 YLE TV Hämeen uutiset, toimittaja Anne Niskanen, juttu myös YLE Areenassa: <http://areena.yle.fi/tv/1756062/#/play> Juttu on tehty Hämeenlinnan hevosyrittäjäpäivien yhteydessä.

- 10.12.2012 YLE radio Lahti, toimittaja Johanna Talasterä, haastateltavana Sanna Mäki-Tuuri, Hippolis ry ja hevosyrittäjäpäivät juontanut hevosyrittäjä Toni Nieminen, radioartikkelista tiivistelmä myös Lahden radion nettisivuilla: http://yle.fi/uutiset/entisen_makikotkan_ravi-ura_lahdossa_lentoon/6407119 Juttu on tehty Hämeenlinnan hevosyrittäjäpäivien yhteydessä
- 23.1.2014 Kohti uutta hevostaloutta-seminaarissa radiohaastattelu, Johanna Talasterä-Sirpa Pussinen. Lahden radio.
- 23.1.2014 YLE TV – Hämeen uutiset, uutisointi Kohti uutta hevostaloutta-seminaarista, Sirpa Pussinen ja Markku Saastamoisen haastattelu